

i Moskvadeklarasjonen. Det faktum at Norge ikke bare slutter avtaler med England og USA men også med Sovjet ligger i sakens natur fordi russerne høyst sannsynlig kommer til å være med på å jage tyskerne bort fra nordkalotten."

Heller ikke Göteborgs handels- og sjøfartstidning klarer å mobilisere den rette russeskrekken. "At russerne ikke har villet overlate vestmaktene alene å besette områder som ligger så kloss inn på russisk territorium turde kanskje ikke være helt uforståelig. --- Det hjelper ikke at tyske aviser proklamerer at den tyske forsvarsmakt er den eneste kraft som kan stoppe bolsjevismen og hindre de små nasjoners tilintetgjørelse. Norge og andre små land har fått føle hvorledes tyskerne beskytter de små nasjoner."

Aftontidningen fordrister seg til å snakke om hysteri i quislingpressen i anledning den norsk-russiske kontakten, og skriver at "den norske regjering forhandlinger med de tre allierte stormakter har til hensikt å opprette en norsk civiladministrasjon så fort som mulig, et tiltak som helt naturlig blir hilst med den største tilfredshet av nordmennene som har vært okkupert i 4 år."

Dagens Nyheter har øyensynlig ikke klar forståelse av at den tyske propaganda alltid er sannferdig. "At den tyske propaganda forsøker å fremstille forhandlingene med Russland som norske hensikter om å "selge Nordnorge" e.l. forbauser ingen på ansvarlig norsk hold i London, hvor man også er temmelig sikre på at den norske hjemmefronten vet hvilket land som har skylden for Norges nåværende stilling."

Andre aviser, som Svenska Dagbladet og Morgontidningen, er så lite forbausset og forskrekket over avtalen at de bare gir en saklig redegjørelse for innholdet uten særlige kommentarer. Det er bare Dagsposten og noen få andre nazi-infiserte organer som maler fanden på veggen.

Vennskap.

Dette er et utdrag av en artikkel i The Listener, skrevet av en polsk offiser, som er kommet til England etter å ha arbeidet i den hemmelige polske arme.

"Nå har jeg vært noen uker i London og hatt det godt. Mitt hjerte banker ikke lengre vilt ved synet av en politimann. Jeg får god mat og nok mat hver dag. Marerittet om Gestapo vekker meg ikke lengre om nettene. - Men... jeg er ikke helt lykkelig likevel. Trass i all luksus og komfort ønsker jeg meg tilbake til Polen, tilbake til sulten og redslen, til ulykken og elendigheten i mitt okkuperte land. Det er ikke fordi jeg med våpen i hånd gleder meg til å drepe tyskerne, men vi polakker eier noe så dyrebart, et slikt klenodium, at ingenting kan erstatte det. Vi eier vennskapets blå blomst, - det underjordiske vennskapet, vennskapet innen de hemmelige organisasjonene.

Alminnelige avholdte mennesker har kanskje en 20-30 venner som er villige til å gjøre noe for dem. Men jeg og alle vi andre som hører til de hemmelige organisasjonene, har tusenvis av virkelige venner, som er villige til å dø for oss og som vi er villige til å dø for. Hvis det ikke var sant, hadde jeg ikke sittet i London nå. Det er iallfall to menn som har gitt sitt liv for min skyld. De falt i Gestapos hender, da de var i ferd med å advare meg. Jeg kjente dem ikke, og de ikke meg. Men et par ord ville ha vært nok til å forråde meg. Den ene døde under torturen. Den andre et par dager etterpå.

Og det vennskapet vi eier, det vil vokse og bre seg. Det omfatter alle raser og alle trosbekjennelser, - det er alles vennskap med alle, og det vil ikke forandre seg. Født i hunger, tortur og fornedrelse vil det leve og inspirere morgendagens Polen."

- o -

Premierminister Churchill redegjorde 10. mai for den hjelp Det britiske imperium gir Sovjetunionen: "I tiden fra 1. okt. 1941 til 31. mars 1944 har vi levert 5031 stridsvogner til Sovjet og 6778 fly. Vi har levert råvarer, levnetsmidler, maskiner, legemidler o.s.v. til en verdi av over 80 mill. pund (1.5 milliard kroner)." Nesten alle disse fornødenheter er bragt fram på britiske kjøler.

- o -

21-, 22- og 23-åringenes boykott av den "nasjonale" arbeidsinnsats har vært nesten total over hele landet; men det er vanskelig å fa tak i pålitelige rapporter fra de forskjellige delene av landet. En "illegal" avis mener at ialt 1400 har møtt fram. Det er antagelig en 70-75 000 unge menn som omfattes av de siste innkallingene. Hvis tallet 1400 er riktig vil det si at snau 2% har møtt fram til registrering. (Av disse er en del nazister og dessuten må man regne med at en del latt seg registrere fordi de var raskere på å bli fritatt p.g.a. av krigsviktig arbeid, dårlig helse etc.)

Vi gjengir her en del tall som skulle være korrekte: I Oslo har det til og med 31/5 møtt fram 55 unge menn til registrering, i Porsgrunn 1 eller muligens 3, i Skien 3, i Brevik 0, Gjerpen og Solum 4, Eidanger 3, Hallingdal 1 (han var nazist), Kongsvinger 1, Magnor 3, Strømmen 3, Notodden 0, Rjukan 0 Fredrikstad og Sarpsborg gjennomsnittelig 3 og 4 pr. dag. Fra andre distrikter er meldingene like gode, men vi har ikke eksakte tall. Bare Hamar skal ha sviktet.

Den siste uken har gitt et nytt håndfast bevis på hjemmefrontens urokkelige holdning. Denne siste seir vil være av stor betydning for hjemmefrontens videre kamp, stimulere alle nordmenn i utlandet og være et manende eksempel for andre okkuperte land som står i fare for å bli mobilisert.

Saken har også en praktisk side. Disse unge menn som har nektet registrering, må iallfall foreløpig holde seg borte fra sine hjem. De trenger hjelp, mat, husrom, arbeid etc. Støtt opp om vår ungdom og gi den all den hjelp den har bruk for!

UKEN SOM GIKK (24. - 31. mai)

Den italienske front. Som forutsett kom de allierte styrker i Anziobruhodet til å spille en avgjørende rolle under annen fase av offensiven i Italia. Da de frontale angrep fra sør hadde bragt hovedfronten i bevegelse, rettet Anziostyrkene et visstnok ventet, men overraskende energisk støt mot den tyske vestflanke og rygg, og oppnådde allerede den 24. mai innbrytninger i de fiendtlige stillinger. Den 25. ble det meldt at en av de tyske hovedsambandslinjer, Via Appia, var brutt i flere kilometers lengde ved Cisterna, og dagen etter at styrkene fra Anzio-avsnittet hadde forenet seg med framskutte avdelinger av styrkene fra hovedfronten. Ved en mektig bevegelse ble hele den tyske vestflanke sør forbyrd tilbake mot NNV og presset opp mot fjellene, en mønstergyldig gjennomført operasjon når man tar i betraktning hvordan bl.a. de pontinske sumper begrenser de alliertes bevegelsesfrihet i dette område.

Samtidig ble angrepene på hovedfronten intensifisert. 25. mai meldtes at Pontecorvo, Lenola og Terracina var erobret, og dagen etter kunne Hitlerlinjen betraktes som nedkjempet; da var også Aquino tatt, og de forente allierte styrker kunne rydde hele området sørvest for Via Appia. Cisterna og Litoria falt samme dag, og dagen etter meldte 8. arme at kanadiernes som hadde opprettet et bruhode på den annen side av Melfa-elva, hadde tatt Monte Cairo. Den 28. meldtes at amerikanerne hadde tatt Castro dei Volsci og Ceprano ved Sacco elva. Lengre vest var Sezze falt - og styrker fra 5. arme hadde begynt beskytningen av Valmontone og 6. riksvei etterat byen Artena var erobret. I Liri-dalen presset den britiske 8. arme seg videre under seigekamper, og stormet den 29. mai Arce, et viktig veiknutepunkt på Via Castellina, eller riksvei nr. 6, tyskernes viktigste sambandslinje til Roma etter avskjæringen av Via Appia. Etter Arces fall strømmet store styrker av den 8. arme over Lirielvas nordre løp og erobret i rask rekkefølge flere andre byer i Liridalen, bl.a. Fontana, Chicano, Alfadena og Arpino; veiknutepunktet Sora er alvorlig truet og langs riksvei 6 rykker tropper fram mot Frosinone. Lengre vest har styrkene fra det tidligere Anziobruhodet presset tyskerne opp mot Velletri Valmontone-linjen. Den sterkere tyske motstand i dette avsnitt synes å bekrefte formodningen om at den neste forsvarslinje går over disse to byer og dermed delvis støtter seg til Albanerfjellene. Linjen må være ført ut til kysten et

STED nordvest for Anzio, og fortsetter antagelig innover i landet i retning Avezzano. Er dette riktig, har den tyske frontlinje i øyeblikket et meget uøkonomisk forløp, med det store framspring i retning av Frosinone-Sora, og man skulle tro at de strider Kesselring for tiden utkjemper her, vesentlig er av oppholdende art; når de er så hårdnakkede som tilfellet er, skyldes det dels terrengets beskaffenhet, dels antagelig også at her fins ganske sterke forbedrede stillinger å støtte seg til. Man skulle ikke tro at han i lengre tid kan risikere sine styrker i et slikt framspring, når man tar i betraktning det sterke trykk de allierte allerede øver mot Valmontone-avsnittet og de ganske betydelige tap omfatningsoperasjonen fra bruodet påførte hans styrker. Hittil er det tatt vel 15 000 fanger i Italia, og kampenes hardhet i en rekke avsnitt lar formode at tyskernes tap i falne og sårete er meget betydelig.

Den kraftige allierte offensiv har brakt tyskerne i en tvangssituasjon. Enten må de føre forsterkninger til frontlinjen, eller de må falle tilbake under oppholdende strid. Det første alternativ er forbundet med meget store vansker. De tyske strategiske reserver er allerede meget anstrengte og tyskerne må i nær framtid regne med angrep på andre fronter. Men det kan heller ikke være tiltalende for den tyske ledelse å skulle falle tilbake på en linje i Nord-Italia; halvøya representerer jo en viktig framskutt flankestøtte både for Balkans Adriaterhavskyst og for den fransk-italienske Rivierakyst, begge deler avsnitt som i høy grad er truet av invasjon. En alliert framrykning til Posseten vil også luftstrategisk være betenkelig for tyskerne; et overlegent flyvåpen vil fra baser her kunne rette ennå mer tilintetgjørende slag mot den tyske industri i sør enn nå er tilfellet. Foreløpig later det til at den tyske ledelse følger en mellomvei: å trekke forsterkninger til fronten i sør, men bare fra forlegninger i Nord-Italia, altså uten å angripe den sentrale strategiske reserve.

Det viktigste resultat av felttoget i Italia er vel hittil den moralske styrkelse resultatene betyr for de allierte foran sommerens store offensiv-foretagender. De allierte styrker har nå revansjert seg i landkrig mot tyskerne og vist at de kan gjennomføre vidtrekkende operasjoner tross motstand av elite tropper, og det i et avsnitt hvor forsvaret dessuten kunne støtte seg til sterke stillinger, forberedt gjennom lengre tid.

Luftkrigen har i den forløpne uke nådd et nytt høydepunkt. Natt og dag har tusener av bombefly hamret løs på tyske mål av strategisk og operativ karakter. Foruten mål i Frankrike og Belgia er det rettet kraftige angrep mot Berlin, Ludwigshafen, Aachen, Mannheim, Saarbrücken, Karlsruhe, Strassburg, Metz, Dusseldorf, sentrene for den syntetiske oljeindustri i Mergenburg og Zeitz, - Köln, Tutoy og Posen (flyfabrikker), Hannover, Hamburg, Munster, Halberstadt, Osnabrück og Oschersleben (flyplasser), Leverkusen osv. Fra baser i Italia er østerrikske mål bombet og Donau minelagt i en strekning av 200 km. Dessuten er det foretatt angrep mot Avignon, Lyon og Toulon i Sydfrankrike. Der er kastet bombelaster på opptil 4000 tonn i løpet av en natt, og tapene har vært meget små. Et interessant trekk man synes å kunne skjelne, er at bombingene vesentlig har vært konsentrert om mål av stor betydning for tyske troppebevegelser og transport forøvrig langs Atlanterhavsvollen og fra det sentrale Tyskland til Frankrike og kystavsnittet.

I det fjerne Østen står amerikanske tropper nå ikke mindre enn 190 km vest for Hollandia, og den 28. mai ble det meldt om en ny vellykket alliert landgang på Wiakoya nord for Hollandsk Ny-Guinea. Operasjonen er et nytt ledd i MacArthurs omfatningsstrategi i disse områder, idet herredømmet over Wiak ytterligere vil strupe japanernes sambandslinjer til styrkene på øye, og kanskje bety innledningen til de alliertes endelige seir her. De japanske tap på Ny-Guinea anslås til 250 000 mann + bl.a. 2340 fly og 272 skip og 2317 lektre.

Bulgaria. Den bulgarske regnet Philof er nylig vendt tilbake fra Berchtesgaden med et tysk krav i ultimatum's form om dannelsen av en bulgarsk regjering som garanterer økt samarbeid med Tyskland og fullstendig brudd med Russland. Tilstanden i landet er kaotisk og partisanvirksomheten øker.

Fra østfronten meldes om et kraftig tysk angrep nord for Iasi, hvor en kile er drevet inn i de russiske linjer med store tap. Operasjonen er vel bare å oppfatte som et lokalt tysk forstyrrelsesangrep, men den kan gi et fingerpek om at den russiske oppmarsj nå begynner å nærme seg sin avslutning.

viktig debatt i det engelske underhus.

24/5 åpnet Churchill debatten i det engelske underhus. Hans uttalelser vakte voldsomt ordskifte. Prinsipielle spørsmål av vidtrekkende betydning ble trukket fram og ble senere ivrig kommentert i den vestallierte presse. Churchill erklærte at den amerikanske og britiske regjering ikke så seg istand til å anerkjenne den franske befrielseskomite under De Gaulles ledelse som en lovlig fransk regjering. Begrunnelsen var at man ikke hadde tilstrekkelig sikkerhet for at befrielseskomiteen hadde majoriteten av det franske folk bak seg. Times hadde dagen før framhevet at man nå ikke hadde annet å gjøre enn å anerkjenne befrielseskomiteen som en virkelig fransk regjering. Opposisjonen mot Churchills erklæring som tydeligvis var meget kraftig, kom både fra høyre og venstre. En konservativ representant karakteriserte innstillingen til den franske befrielseskomite som et grovt politisk og diplomatisk feilgrep. Det ble framhevet at man hadde vært tilbøyelige til å undervurdere den rolle Frankrike sikkert ville komme til å spille etter krigen, og at Englands tilknytning til Frankrike vil komme til å bli så sterk at man sikkert ville gjøre rettst i allerede nå å vise det kjempende Frankrike full anerkjennelse. Selvom forholdet til Russland er blitt det grunnleggende i Englands utenrikspolitikk, er et godt forhold til Frankrike av vital betydning.

Det ble bekjentgjort at De Gaulle var innbudt til London for å drøfte gjenstående spørsmål i forbindelse med befrielsen av Frankrike. Fra Algier meldes at man forstår Churchills tilbakeholdenhet som er betinget av rent juridiske overveielser, og man setter pris på hans åpenhjertethet.

Churchill erklærte videre at de allierte ikke kunne gripe inn overfor Francos totalitære styreform i Spania etter krigen. Man hadde ikke rett til å blande seg i et lands indre anliggender så lenge det ikke foretok seg forbryteriske handlinger overfor andre nasjoner. Også denne uttalelse forårsaket et livlig ordskifte, og det ble framhevet at det spanske fascistiske styre hadde bidratt til å styrke Tysklands posisjon under krigen.

Tysklands behandling etter krigen ble også drøftet. Det ble uttalt av en representant at dersom man lot Tyskland beholde den størrelse det hadde før innmarsjen i Østerrike, så ville vi snart oppleve en ny krig. Polens vestgrense måtte flyttes inn i Tyskland, mente han, og Østpreussen måtte evakueres av tyskerne og innlemmes i Polen. Dermed ville også Polen få erstatning for de landområder som det eventuelt måtte avstå i øst.

Et annet medlem av underhuset påpekte det feilgrep som ble gjort ved avslutningen av forrige krig, da man ikke forlangte underskrifter av Hindenburg og Ludendorff på at krigen var militært tapt. Slike underskrifter måtte man sikre seg denne gangen fra ledelsen for de tyske hærstyrker.

Andre stemmer hevet seg for at man skulle prøve å få Tyskland med som representant i den verdensomspennende organisasjon som skal dannes etter krigen. Man skulle hurtig henrette de ansvarlige naziledere og gå så radikalt tilverks at man fikk utryddet alle som syntes opplagt farlige for en demokratisk utvikling og deretter søke å få Tyskland med på samarbeide.

Utenriksminister Eden redegjorde for de avtaler England hadde inngått med Norge, Holland og Belgia om forhold vedrørende befrielsen av disse land. Ordlyden av disse avtaler var ikke blitt offentliggjort fordi avtalene inneholdt visse punkter som røpet detaljer i måten befrielsen ville skje på og som derfor måtte betraktes som militære hemmeligheter. Han uttalte videre at det fra fiendtlig hold var blitt påstått at det var inngått hemmelige avtaler som medførte landavståelser fra europeiske nasjoner til Russland. "For det første har vi aldri inngått noen hemmelig avtale angående de territorielle forhold nasjonene imellom", sa Eden, "og noen avtale av den art som her er blitt påstått har vi aldri villet inngå og vi vil aldri komme til å inngå. Det er nok så at vi særlig følger oss knyttet til visse områder av Europa og at våre interesser særlig er konsentrert til disse, men vi er likevel av innstilling først og fremst europeere."

Churchill kom også inn på den verdensorganisasjon som skal dannes etter krigen for å sikre freden. Han pointerte at den måtte være utstyrt med maktmidler tilstrekkelige til å forhindre militære overfall landene imellom.

24. mai får avla den nydannede greske regjering troskapsed til kong Georg II i Kairo. Det greske sosialdemokratiske partis leder Papandreu dannet det nye kabinett og ble selv premierminister og utenriksminister. Innenriksminister ble Sofokles Venizelos, sønn av den tidligere republikanske fører i Grekenland. - Denne begivenhet betyr først og fremst en lykkelig avslutning på en lang og bitter politisk kamp med det resultat at makten i løpet av krigstiden er blitt forflyttet fra ytterste høyre til langt mot venstre. Dessuten er det en begivenhet av militær betydning idet den innebærer en samordning av og dermed øket slagkraft hos de tidligere spittede greske partisaner. Det har interesse å tegne opp hovedlinjene i den greske politikks utvikling under krigen, ikke mindst fordi den gir så godt bilde av den politiske forskyvning i demokratisk retning som har foregått i en rekke allierte land under krigen.

Da krigen med Italia brøt ut i 1940, var Grekenland et militærdiktatur under general Metaxas. Hele mellomkrigstiden hadde det rast en intens kamp mellom monarkister og republikanere, og landets forfatning skiftet mellom republikk og monarki, men diktatur var det alltid. Georg II kom på tronen i 1935 ved et militærkupp, og i 1936 ble det innført et sterkt høyrepreget og tyskvennlig diktatur under general Metaxas. Det kom allikevel til krig mot Italia i 1941 og senere mot Tyskland, og det greske folk viste gjennom sin faste holdning at den nasjonale enhet var sterkere enn den indre politiske splittelse. Men det store flertall i det greske folk var ennå ikke nådd fram til riktig politisk modenhet, hvilket i grunnen må synes som en selvfølge etter de diktatoriske styreformene som hittil hadde vært herskende i Grekenland.

Men etterat Grekenland hadde måttet kapitulere overfor Tyskland, og folket begynte sin egen frivillige kamp mot overfallsmennene i form av passiv motstand og partisaner, var det naturlig at de store lag av det greske folk reagerte kraftig imot sin egen umyndiggjorte stilling og ikke lenger ville holdes nede. De innså klart sin egen betydning og makt, og i deres naboland Jugoslavia foregikk en hurtig og omgripende folkereisning under Titos ledelse som måtte virke kraftig inspirerende på grekerne. Det oppstod to hovedgrupper av partisaner i Grekenland. Den ene går under navn av Elás og må nærmest karakteriseres som en republikansk folkefrontbevegelse uten noe sterkt kommunistisk innslag. Denne gruppen representerer den overveiende folkestemningen. Den er blitt kraftig bekjempet av en mindre gruppe - Edes - som rekruteres av offiserer som tidligere støttet Metaxas diktatur.

Den greske regjeringen i Kairo støtte og forhandlet med denne Edes-gruppen. Representanter fra folkefronten derimot, som reiste til Kairo i høst med krav om å få inn tre medlemmer i regjeringen og krav om at kongen først skulle vende tilbake til Grekenland etter folkeavstemning, ble fullstendig avvist. I Grekenland kom det til en rekke sammenstøt, ofte blodige, mellom folkefrontens partisaner og regjeringstilhengerne. Også utenfor Grekenland kom det til opprør mot regjeringens militærapparat. Enheter av den greske flåte i Alexandria nektet i tre uker å lytte ordre, og det samme gjorde den I. greske brigade under samme tidsrom. Situasjonen ble etterhvert meget tilspissert og general Wilson (engelsk øverstbefalende for de allierte i Middelhavsområdet og Midtøsten) tok initiativet til meglings med den greske konge i London. Denne gikk i april i år med på å abdisere dersom en folkeavstemning i Grekenland etter krigens slutt viste at dette var folkets ønske, og han meddelte regjeringen i Kairo at han ville oppfordre Sofokles Venizelos til å danne regjering. Engelskmennene skal også ha tilstillet Edes-gruppen i Grekenland et ultimatum om å slutte seg til folkefronten dersom de fortsatt ville samarbeide med de allierte. Linjen i den engelske politikk er helt tilsvarende den som er kommet til uttrykk i den jugoslaviske konflikt.

Venizelos gikk øyeblikkelig igang med å få dannet en regjering med de fleste representanter bestående av ledere for de forskjellige fraksjoner innen hjemmefronten. En rekke framstående personer fra den greske undergrunnsbevegelsen ble smuglet ut av landet, og i midten av mai i år ble det holdt et fire dagers møte i Libanon, under hvilket den greske sosialdemokrat Papandreu ble

oppfordret av kong Georg til å danne et samlingskabinett. Møtet skal ha båret preg av et felles ønske om å samle de divergerende grupper i Grekenland til en sterk demokratisk og nasjonal enhet og å danne en nasjonalhær av de forskjellige partisanstyrker.

Det er en meget liberal regjering som nå er dannet, men allikevel en samlingsregjering. Om Papandreu uttaler den tyrkiske presse at han er en klok og måteholden mann som ikke er bundet av noen absolutt partipolitikk. Denne hurtige, legale forskyvning av makten fra ytterste høyre til langt mot venstre, er i virkeligheten en sensasjon. Den viser krigens akselererende innflytelse på de demokratiske tendensene i et diktaturstyrt land og på den modnende politiske bevissthet hos et folk som er henvist til å føre partisaner og lide hungersnød for å redde sin frihet.

- o -

Islands vei.

Island har hatt folkeavstemning. Folket ble forelagt til bifall eller forkastelse: Alltingets beslutninger om oppsigelsen av personalunionen med Danmark og innførelsen av republikk. For oppsigelsen av unionen stemte ca. 27.800 mens 170 var mot. For republikk stemte ca. 27.400; ca. 500 stemte mot. Veien ligger nå åpen for et helt selvstendig, republikansk Island; den nye forfatning skal tre ikraft 17 juni i år.

Etter mange hundre års forening først med Norge, så med Danmark-Norge og endelig med Danmark, har islendingene det siste hundreåret hatt fullt selvstyre som mål. I 1870-årene gav Danmark Island nesten fullstendig autonomi, og ved forbundsakten av 1918 ble landet anerkjent som suveren stat forenet med Danmark i en personalunion (forening av rettslig likestilte stater under en fyrste). Danmark tok seg av Islands utenrikspolitikk, som dog alltid har vært av lite format. Island tok f. eks. aldri noe skritt til å bli medlem av Folkeforbundet, og uten islandske sanksjoner kunne Danmark ikke slutte internasjonale avtaler som var binnende for Island.

I forbundsakten av 1918 ble det bestemt at unionen skulle bestå uforandret til 1940, deretter kunne den med 3 års oppsigelse oppheves av hver av partene etter Danmarks okkupasjon av tyskerne, overtok islendingene selv ledelsen av sin utenrikspolitikk. Løst etter ble det valgt en riksforstander og 17. mai 1941 vedtok Alltinget en resolusjon om at republikken skulle innføres så snart forbundsakten tillot det, d. v. s. etter utgangen av 1943. Det republikanske grunnlovsforslag er blitt behandlet i Alltinget i år.

10. mai, samme dag som Tyskland falt inn i Holland og Belgia, ble Island besatt av engelskmennene. I juli 1941, kort tid etter det tyske angrepet på Sovjetunionen, kom amerikanerne til Island og avløste etterhvert de engelske styrker. Forholdet mellom befolkningen og de allierte tropper er godt.

I begynnelsen av mai i år henvendte kong Christian seg til det islandske folk og bad dem vente med forfatningsreformen til de to land ikke lengre var okkupert. Henstillingen ble ikke etterkommet. De abnorme forholdene har påskyndet den konstitusjonelle forandringen. I 4 år har Island vært henvist til seg selv, og landet vil også stå fullstendig fritt når etterkrigstiden kommer. (Unionen ville sikkert blitt oppløst selvom krigen ikke var kommet).

En islands avis skriver i anledning kong Christians henvendelse: "Det er ikke tvil om at Danmark er okkupert, men hva Island angår er situasjonen en annen. Island ble okkupert for 4 år siden, men denne okkupasjon opphørte i og med den avtale som ble truffet med USA om vapnet beskyttelse. Den islandske regjering inngikk denne avtale uten påtrykk fra noen kant. Island har handlingsfrihet og har av fri vilje valgt å være blandt de land som er vennskapelig innstilt til de forente nasjoner. Det betrakter seg som alliert med den heltmodige danske nasjon i dens kamp for friheten og er stolt over det." Slike uttalelser gjør det klart at forholdet til Danmark fremdeles er vennskapelig, men som statsminister Thordarson sa for en tid siden "denne lengselen etter selvstendighet ligger oss i blodet." Island vil ikke derfor bryte med Norden. "Vold og makt", sa statsministeren, "har for en tid slitt istykker det nordiske samarbeidet, men kan ikke knekke den frihetens ånd som forener de Norden."

Vår kamp idag er en kamp mot den ytterliggende nasjonalisme, mot chauvinismen, den oppfatning at en nasjon står over alle andre nasjoner og har rett til - ja, ifølge enkelte ideologer plikt til - å skaffe seg herredømmet over verden. For å nå dette mål bruker tyskerne alle midler. Hensikten helliger midlet, sier de. Ja, om en handling er god eller slett er bare avhengig av om den tjener eller skader Tysklands interesser. Landsforrederi er den eneste form for forrederi tyskerne kjenner. For dem er det ikke forrederi å svikte de moralske normer som vår kultur bygger på og som vi mener er en forutsetning for videre framskritt og utvikling. De vet bare ett hensyn å ta, hensynet til Tyskland, - og de er villige til å sette alt inn for det.

Men gjelder ikke det samme for nordmennene? Er ikke Norge det eneste landet for oss? De fleste nordmenn synes vel at Norge er det vakreste i verden, at det norske språket er det beste instrumentet for tanken og at det norske menneskemateriellet og de norske karakteregenskapene raker høyt opp. Den norske naturen med øyene og skauene og fjellene, kulturarven med dikterne (med Bergeland, Ibsen og Bjørnson i spissen) og forskerne (Nansen, Abel og Roald Amundsen) etc. etc., alt dette er vårt, og vi er - liksom tyskerne for sitt land - villige til å sette livet inn for Norge hvis det trengs.

Er ikke også vi chauvinister? Nei, Norge betyr alt for oss (forsåvidt er vi nasjonalister), men vi vil ikke tjene Norges sak på en slik måte at andre land derved blir tilføyd en åpenbar urett. Vi synes ikke vi har rett til å la Norge uberettiget stå seg på andre lands bekostning. Vi mener at de moralske normene må få innpass også i det internasjonale samarbeidet, ikke fordi vi i og for seg er så moralske, men fordi vi mener det er en nødvendig forutsetning for fred, velstand og framskritt i verden. Vi strever mot det mål å demme og handle helt upartisk i internasjonale konflikter hvor Norge er innblandet, slik som Nansen gjorde det. Ingen var vel ellers mer norsk enn han. I denne forstand er vi internasjonalister.

Ordet internasjonalist hadde delvis en litt dårlig klang i mellomkrigstiden. Mange av "internasjonalistene" var kanskje idealistiske drømmere, rotløse og uten sikre holdepunkter i tilværelsen. Og stort sett vil vi være tilbøyelige til å tro at man ikke kan bli en byggende, brennende og realistisk internasjonalist uten å ha et sikkert nasjonalt grunnlag å stå på.

Men dernest representerer internasjonalismen i den betydning ordet her blir brukt et nytt utviklingstrinn i kampen for et solidarett og medfølelse. I de tidligste tider holdt familien sammen; alle som ikke tilhørte den var fremmede og farlige. Senere sto bygd mot bygd. Utenbygdingene var noen starker som ikke hadde krav på å bli ærlig behandlet. Vårt eget land, Norge, ble etterhvert samlet og vi trengte i århundrene utover en litt transsynt nasjonalisme for å styrke den nye statsbyggingen. Med kommunikasjonsmidlenes utvikling, med radioen etc. er verden nå på mange måter blitt en enhet. Borgerne i de forskjellige landene blir på flere og flere punkter knyttet også til resten av verden. (Vi er oppmerksom på at denne utvikling er for grovt skissert, men tror likevel den gir noe av sannheten).

Så vidt vi kan skjønne er dette veien å gå: å utvide det internasjonale samarbeidet på grunnlag av de nasjonale statene. Men det er langt fram. Det har tatt uendelig lang tid før samlivet innen en stat begynte å bli noenlunde sivilisert, og den nå pågående krigen viser at i internasjonale forhold er sivilisasjonen ikke kommet særlig langt. Det fins mange som mener at handlinger som ville koste et menneske friheten hvis de ble begått i et vanlig samfund, er heroiske og patriotiske hvis de blir begått i landets interesse. Statene mener at de har rett til selv å avgjøre om deres rettigheter er blitt krenket, og om de skal straffe et land som (etter deres mening) har forbrutt seg. Dette strir mot alminnelige moralske prinsipper. Men kloke hoder har funnet ut at det fins to slags morallover. En som gjelder når man handler i egen interesse, en annen når man handler i statens. Og diplomatene f. eks. har fått hamret inn i hodet at lojalitet mot fedrelandet går foran alt annet. Men de samme moralske normer må gjelde statene imellom som innen en stat. Den moralske standard statene imellom må heves.

Det allierte maskineri for sivilforvaltningen av de okkuperte land og Tyskland er nå stort sett klart. De sivile administrasjonsplaner forutsetter tre stadier: 1) alliert forvaltning i erobrede områder hvor militære operasjoner ennå pågår, overvåket av en ny organisasjon kalt "Civil Affairs", 2) de allierte regjeringers overtagelse av den egne hjemmeadministrasjon så snart militær kontroll ikke lengre er nødvendig, 3) igangsettelse av rekonstruksjon og gjenoppbygging ved hjelp av den interallierte organisasjon UNRRA.

Overenskomstene og planene for sivilforvaltningen er utarbeidet i den hovedhensikt å søke å skape så effektivt som mulig en nødvendig militærkontroll med størst mulig hensyn til vedkommende lands sivilbefolkning. For Hollands Belgias og Norges vedkommende er det nå undertegnet avtaler om at disse allierte stater, representert av regjeringene i London, skal overta forvaltningen så snart dette er praktisk mulig. Når det gjelder Frankrike er man ennå ikke kommet overens om noen definitiv ordning. For andre besatte territorier og Tyskland synes planene å bestemme kontroll av den engelsk-amerikanske organisasjon "Civil Affairs" for noe lengre tid - muligens helt til fredsvilkårene er formulert. En del av Tyskland forutsettes selvsagt å falle under russisk okkupasjon.

De engelsk-amerikanske administrasjonsplaner for det antydete første stadium - innen områder hvor militær overkontroll anses nødvendig - er blitt underkastet en omfattende bearbeidelse på grunnlag av erfaringene fra Italia. "Civil Affairs" som avløser det omdiskuterte og nå oppløste "Amgot" får en egen befalingsmann, som faktisk blir "sivil øverstbefalende" for den annen front, direkte under general Eisenhower. "Civil Affairs" som bl.a. skal ta seg av den nødvendige kontroll over administrative organer og matforsyningene til sivilbefolkningen etc., har utviklet seg til en enorm organisasjon, ikke minst fordi man nå være forberedt på mange forskjellige territorielle alternativer.

I de allierte, nå besatte vesteuropeiske stater, bestemmer den allierte øverstbefalende det tidspunkt da de tilbakevendende regjeringers egen administrasjon skal rykke inn, hvilket for Norge, Holland og Belgia antas å bli på et meget tidlig stadium. Under det annet stadium kommer "Civil Affairs" representanter i disse land bare til å spille rolle som forbindelsesledd mellom vedkommende allierte regjering og de alliertes høyeste kontrollinstitusjoner for fordeling av forråd, matvarer etc.

Det planlagte tredje stadium inntreffer neppe før de viktigste europeiske avgjørelser av militær art allerede er truffet, og den egentlige konstruksjonsperiode etter krigen begynner. Ca. 6 måneder etter de første landstigninger i Europa anser man på mange hold å måtte behøve for UNRRA-organisasjonen kan sette igang for alvor med den planlagte hjelp og rekonstruksjon.

Hva planene for besettelsen av Tyskland angår, viser man naturlig nok større tilbakeholdenhet. Stort sett kan man si at den allierte kontroll over siviladministrasjonen, domstolene, undervisningsvesen, helsevesen, sosiale velferdsinretninger etc. blir særlig inngående under en periode hvis lengde ikke kan forutsies. Militære hensyn kommer også i Tysklands tilfelle til å spille en rolle. Lenge etter at situasjonen er klar i de befrie allierte stater.

Englands, Amerikas og Sovetunionens innstilling til disse spørsmål er åpenbart skjult bak Europas rådgivende kommisjonens gardiner. Men den interallierte komitee, bestående av representanter for de mindre allierte stater, som siden noen tid har vært beskjeftiget med utarbeidelsen av forslag til våpenstillingsvilkår for Tyskland, skal nå ha innlevert et forslag om hovedlinjene til den rådgivende kommisjon. (Denne sistnevnte kommisjon bestående av den amerikanske ambassadør Winant, den russiske ambassadør Gusev og en engelskmann Strang er nå også på det nærmeste ferdig med sitt forslag til våpenstillingsbetingelsene. Dette forslag som er omfattende og detaljert skal nå overlates til de britiske, amerikanske og russiske regjeringene til godkjenning eller behandling. Etterpå skal det overleveres til de øvrige allierte regjeringene). Ifølge en amerikansk rapport til London krever den interallierte komitee at følgende punkter skal opptas i vilkårene til Tyskland:

- 1) alliert kontroll av tyske statsfinanser og krigsindustrier, samt slike industrier som lett kan innstilles på krigsproduksjon.
  - 2) begrensning av Tysklands syntetiske og plastiske industrier,
  - 3) alliert kontroll av Tysklands innenrikske statsutgifter.
  - 4) kontroll av Tysklands statsgjeld.
  - 5) tyske budsjettdebatter må være offentlige.
  - 6) den tyske riksbanks og de fem største tyske privatbankers kreditter må overvåkes.
  - 7) likvidering av alle Tysklands utenlandske investeringer til fordel for de allierte.
  - 8) allierte muligheter for å utøve vetorett mot den tyske riksdag, hvis avrustningsbestemmelsene overtres gjennom lovbestemmelser.
- Rapporten gjengies med reservasjon. Adskillig arbeid synes ennå å stå igjen før London, Washington og Moskva sier sitt avgjørende ord om vilkårene til Tyskland.

- o -

Det underjordiske Tyskland.

I løpet av det siste år er det skapt en fast underjordisk front i Tyskland. Rekrutteringen til denne antinazistiske bevegelse har for en stor del skjedd gjennom desertering. Allerede i sept. 1943 inneholdt Wehrmachts lister navn på over 56 000 menn som var "gått under jorden", ofte hjulpet av forfalskningsbyråer for identitetspapirer og rasjondringskort, som fins i alle større byer, eller ved ganske enkelt å tilegne seg papirene til et bombeoffer.

En svenske som nylig er vendt hjem etter over 1 års opphold i Tyskland rapporterer at det ikke er riktig at kommunistene er den sterkeste opposisjonelle gruppe i Tyskland. De er ganske aktive, men er klar over at de ikke kan gjøre regning med noen massetilslutning til sitt program. De går inn for demokratisk og antinazistisk samling og vil ikke prøve å ta makten etter Hitlers fall. De har dessuten fått beskjed om at Sovjetunionen ikke er interessert i et kommunistisk Tyskland. Den svenske rapportør melder videre at de tyske illegale organisasjoner nå har avfunnet seg med at Tyskland kommer til å bli okkupert, mens de tidligere mente at man måtte gjøre motstand mot okkupasjonsmyndighetene. Rapportøren hevder at det ikke er riktig at bombingene har framkalt sterkere nasjonalistiske strømninger i Berlin.

- o -

Væpnet motstand?

Tyskernes og nazistenes overgrep i den senere tid har gjort den norske hjemmefronten mer krigersk og aggressivt innstillet. Og den ungdom, som iall fall midlertidig må gjemme seg bort, fordi den nekter å møte fram til AT eller "nasjonal" arbeidsinnsats, vil lett være tilbøyelig til å mene at tiden er inne til væpnet kamp mot undertrykkerne. De får kanskje støtte av folk som nå har holdt seg beredt i 4 år og som sier som så: "Alle andre yter sin innsats; vi gjør ikke noe annet enn å vente på en invasjon som kanskje ikke kommer." Men man yter en innsats ved å vente, holde seg i form og være beredt. Dessuten har den allierte overledelse gitt klar beskjed:

Gå ikke til aksjon for tidlig! Vent på ordre fra den militære overkommando! Sørg for ikke å bli oppdaget og tatt!

Vi er villige til å sette inn alt vi kan, når vi får signalet. Men det er bare i tyskernes interesse om vår beredskap skulle bli avdekket på et for tidlig tidspunkt. Lokale oppstander kan tyskerne lett knuse og derved sikre seg mot senere angrep. Alle krefter skal settes inn når invasjonen eller invasjonene kommer, og skape panikk og usikkerhet bak linjene på de tyske troppestyrkene rundt om i det okkuperte Europa.

Både i Frankrike og Danmark har tyskerne sendt ut falske flyveblad, der de oppfordrer til partisankrig, og den allierte overkommando har gjentagne ganger advart mot slike provokasjoner. Vi må selvsagt også være på vakt. Når signalet kommer, vil det skje i slike former at vi ikke vil være i tvil.

- o -

K. 0176
3

UKEN SOM GIKK (1. - 7. juni)

Invasjonen er begynt. Natten til 6. juni gikk allierte stirdekrefter til angrep på den franske Kanalkyst over en strekning fra Seine-munningen til østkysten av Cotentin-halvøya, d.v.s. over en front av ca. 250 km. bredde. Når valget av invasjonsteater i første omgang er falt på denne kyststrekning, som vel nest etter Calais-Boulogne-sektoren er best befestet av alle, viser det hvilken vekt den allierte overledelse har lagt på avtands-faktoren. Fra de sørengelske havner til den franske kyst her er det ikke mer enn 150 km. d.v.s. at skipene tilbakelegger strekningen i løpet av et par timer, flyene på et kvarters tid. Det betyr at det er mulig å klare transportene med forholdsviss begrenset tonnasje, idet fartøyene kan gå i formelig ferjeforbindelse mellom de to kyster, og at det er lett både å holde en flyparaply av jagerere over invasjonsområdet og å legge en voldsom tyngde i den taktiske bombing.

Landgangen er foretatt med så store styrker og så sterk støtte fra flåte og fly at det må være tale om første fase i selve invasjonen og ikke bare om et raid. 4000 transportskip og flere tusen mindre fartøyer førte tropper og materiell over under beskyttelse av 600 krigsskip, fra slagskip (3 britiske og 3 amerikanske) ned til minesveipere. Hvor store de hittil landsatte styrker er, vet man ennå ikke, men det må allerede i første omgang ha dreiet seg om adskillige divisjoner; alene fallskjermstroppene som gikk ned bak de tyske linjer, later til å utgjøre titusener. Mest imponerende er allikevel flyinnsatsen. Operasjonen understøttes av en flystyrke på 11000 maskiner i første linje, og allerede første døgn ble det foretatt 13000 utfall og kastet mellom 15 og 20 000 tonn bomber; dertil kom et intenst bombardement fra 10,5-40,5 cm. skipsartilleri. Denne ildorkan, "som steg til syklon", satte meget snart en vesentlig del av de tyske kystbatterier i invasjonsområdet ut av spillet, og den tyske flåteinnsats under operasjonen var meget liten; det samme gjelder flyinnsatsen, iallfall det første døgn; det skyldes formodentlig at den vesentligste del av den tyske jagerstyrke i vest, anslagsvis 1700 maskiner i første linje, har vært stasjonert ved flyplasser i selve Tyskland for å møte den strategiske bombing.

De alliertes tap under selve overfarten var derfor små, langt mindre enn man hadde grunn til å frykte. Både minesperringene og de øvrige hindringer til sjess var lettere å overvinne enn man hadde ventet, og det samme gjaldt "Atlantehavsvollens" første linje. Alt synes også å tyde på at Churchill har rett når han sier at de allierte forvådde å gjennomføre en taktisk overrumpling. Det virker som om skipskonsentrasjonene i de engelske havner har kunnet gjennomføres uten at tyskerne egentlig har vært klar over hva som foresto; iallfall har de ikke rettet noe angrep mot dem. Den svake motstand fra tyske sjøstridskrefters side under overfarten og den manglende tyske flyinnsats under invasjonens første døgn tyder på det samme.

Angrepets hovedpunkt ligger ved kyststrekningen utenfor Caen og ved foten av Cotentin-halvøya. De styrker som er landsatt fra sjøen har her kunnet arbeide seg 10-15 km. inn i landet i løpet av operasjonens første dag, noe som må sies å være et meget tilfredsstillende resultat. Det kjempes bl.a. i forstedene til Caen, 15 km. fra kysten; tyske motangrep her ble den 7. juni meldt avværet. (8. juni om morgenen ble meldt av at Bayeux var tatt). Ellers har gjennom operasjonens første 48 kritiske timer de allierte landsettinger av tropper og materiell foregått uavbrutt både fra sjøen og fra luften, så vidt man kan skjønne uten at tyskerne i noen vesentlig utstrekning har kunnet hindre det. Operasjonen mot Cherbourg ytterst på Cotentin har tilfutt i styrke onsdagen, etterat bl.a. fem balger av store transportglidefly var slept over Kanalen og hadde gått ned i dette avsnitt; styrkene har allikevel kunnet melde om erobringen av tyske stillinger. Man må forutsette at de allierte vil sette meget inn på å sette seg i besittelse av Cherbourg med dens ypperlige havn. Det er i de forestående faser av operasjonen først og fremst en havn med tilstrekkelig kapasitet de allierte trenger, for kystens inne i Seine-bukta er langgrunne og ubeskyttede og kan bare brukes til landsetting fra spesialfartøyer, og kystene på halvøya er bratte og forrevne; troppene

måtte til dels bruke stormstiger for å komme i land her.

Ellers er naturligvis hele operasjonen ennå bare i det innledende stadium, så det er vanskelig å gjennomføre noen nærmere analyse av den og drøfte de alliertes nærmeste planer. Det er også hittil lite av detaljer den allierte overkommando har latt offentliggjøre. Det man foreløpig kan fastslå, er at operasjonens innledende tempo er heldig gjennomført og med mindre ofre enn ventet. Men en alvorligere prøve forestår når de tyske motangrep med bevegelige styrker settes inn for alvor, og det kan hende det vil ta noen dager før de kommer til full utførelse. Her kan forøvrig de allierte ha et virkelig trumfkort på hånden med sin luftoverlegenhet, som kan bli av avgjørende betydning under kampen om de bakre sambandslinjer. Gjennom uker har vestmaktens luftvåpen hamret løs på kommunikasjonsnettene i Nordfrankrike og Vest-Tyskland, og under selve invasjonen har disse angrep på tyskernes sambandslinjer umiddelbart bak kampområdet nådd nye høydepunkter.

Hva de alliertes videre planer er, kan man naturligvis ennå bare gjette seg til. Invasjonsteaterets beliggenhet synes å peke på Paris som et nærliggende operativt mål, men selv om de allierte kan sikre sitt herredømme over hele området, vil det danne en alt for smal basis for en offensiv mot den franske hovedstad. Derimot tyder landgangene også på østsiden av Cotentin på en omfatningsbevegelse mot halvøya i første omgang, og sannsynligvis kommer de allierte til å foreta nye landganger, kanskje også de i Kanal-området, før videre operasjoner settes i verk. Den voldsomme bombing av Calais-Dunkerque området gir kanskje en pekepinn, men kan like godt være en finte. Både den franske vestkyst og Middelhavskysten kan komme i betraktning, og man må være forberedt på en rekke nye landganger fra det øyeblikk av da den opprinnelige invasionsstyrke har trukket til seg tyske reserver og engasjert dem i strid for alvor. Invasjonen kan ikke betraktes som en enkelt operasjon; den kommer sikkert til å ta form av en rekke landganger og frontdannelser i rekkefølge, i den hensikt å spre og binde de tyske styrker mest mulig. Hvor hovedstøtet (eller hovedstøtene) kommer til å settes inn, er det ennå ikke mulig å si; det kan bare nevnes at utenlandske militærkronikere i den siste tid mer og mer har festet oppmerksomheten ved Helgolandsbukta, med en operasjon mot Jylland, Elbennunningen og den frisiske kyst, eventuelt fortsatt i et framstøt over Danmark og danske farvann mot den svakt befestete tyske Østersjøkyst. Kommer en slik operasjon på tale, vil det også være meget nærliggende for de allierte å skaffe seg flkestøtte ved opprettelsen av et brukhode i Sørvestnorge for dermed å sikre kunne beherske Skagerak med flåte og fly. Vanskeligheten med en operasjon mot Helgolandsbukta er relativt store med den store avstand over sjøen; den store fordel er at man herfra ville kunne rette avgjørende slag mot Vest-Tysklands industrier eller mot Berlin uten å behøve å forsere de tyske kystbefestninger, den ombygde Maginot-linje og Siegfriedlinjen. Kan tonnasjespørsmålet og spørsmålet om flystøtten løses, vil tross alt kunne tilbakelegge to tredjeparter av veien til Berlin ombord i sine skip.

Den italienske front er som rimelig kan være kommet i skyggen av invasjonen, men man må ikke glemme at de operasjoner som førte til Romas fall representerer en alliert innsats av første rang. Etter opprulling av den tyske vestflanke rettet de allierte sine angrep mot de tyske sperrestillinger ved Voletri-Valmontone, og oppnådde her det avgjørende gjennombrudd ved slutten av uken, da disse to nøkkelstillinger falt. Dermed var veien til Roma åpen for general Clarks femte arme, som rykket inn i byen søndag og mandag. Tyskerne oppga Roma så og si uten kamp, og falt i uorden tilbake nordover i to adskilte grupper, under forfølgelse av fire allierte kolonner som vifteformet spredte seg ut fra Roma. Betydelige tyske styrker i Liri- og Saccodalen ble avskåret; fangetallet er kommet opp i 25 000, og byttet er betydelig. Den 6. juni ble Livoli erobret, og 8. arme rykker nå videre fram langs veien til Pescara. Amerikanerne står 16 km. nord for Roma.

Erobringen av Roma, som ble hilset med voldsom begeistring av befolkningen, betyr ikke bare en viktig militær og moralsk seier for de allierte, den har også fått politiske konsekvenser, idet Victor Emanuel har abdisert og innsatt kronprins Umberto som riksforsstander, likesom Badoglio kommer til å omdanne sitt kabinett på bredere demokratisk basis.

På luftkrigens område er ukens viktigste begivenhet meldingen om at am-

erikanerne nå har innledet et intimt samarbeid med russerne. Amerikanske maskiner foretar pendelflyvninger mellom italienske baser og flyplasser i Russland når de bomber mål på Balkan. De amerikanske baser i Ukraina har helt amerikansk utstyr, og det er et meget interessant fenomen at det tidligere så hermetskilt avstengte Russland på denne måte slipper betydelige fremmede militærformasjoner inn på sitt territorium. Det betyr et langt skritt i retning av mer intimt samarbeid mellom forbundsfellene på det militære område, og det er et vitnesbyrd om en voksende tillit mellom Russland og vestmaktene og så rent politisk.

Ellers har den strategiske bombing av Tyskland og mål på Balkan fortsatt, men disse operasjoner er naturligvis stilt i skyggen av invasionsflyets voldige innsats de siste dager. Det meldes at under forrige ukes angrep på de tyske fabrikker for fremstilling av syntetiske oljeprodukter, ble 8 raffinerier ødelagt, hvilket representerer 50% av den tyske syntetiske produksjon. Holder dette stikk, har de allierte rettet sitt hittil kanskje mest følelige slag mot den tyske krigsøkonomi, så meget mer som de rumenske oljesentre for tiden stadig er hjemsoekt av store luftstyrker.

Portugal har 7. juni forbudt eksporten av wolfram til Tyskland. Dette betyr et nytt hardt slag for den tyske krigsindustri.

ORDRE FRA DEN NORSKE FORSVARSSJEF

Til alle organiserte kampgrupper.

Det er nå viktig at alle står sammen og er beredt til å gjøre sin innsats i det store oppgjør. De vil få klare ordre om de aksjoner som skal foretaes. De må ikke gå til åpen aksjon uten etter ordre fra den allierte militære øverstkommanderende og før ordre gies herfra. For tidlig aksjon kan gi fienden anledning til å ødelegge organisasjonen. Jeg regner med Deres hjelp når tiden er inne.

Viktig beskjed fra den allierte overkommando.

Denne beskjed gjelder særlig folk som bor innenfor et belte på opptil 35 km. fra nærmeste kyst. En ny fase i krigen er begynt. Den alminnelige advarsel om at folk må holde seg borte fra jernbaner og bruer står stadig ved makt, men i det kystbelte jeg nevnte må det allierte flyvåpen nødvendigvis gå til intense angrep mot visse mål. Bybefolkningen vil om mulig få beskjed om eventuell bombing ved sedler som kastes ned fra fly. Advarslen kan komme mindre enn en time før angrepet. De må holde dem klar til å handle i største hast. Følg instruksene. Forlat byen, underrett andre De møter og undgå de trafikerte veier. Gå til fots og ta bare med det De kan bære lett. Kom lengst mulig vekk fra byen, minst 2 km. og så langt vekk fra jernbaner og bruer som mulig. Undgå å samles i store grupper. De kan taes for troppekonsentrasjoner.

Den engelske finansminister sir John Anderson meddelte forleden at Storbritannia i de siste uker har hatt en daglig krigsutgift på 14 3/4 millioner pund (ca. 250 millioner kroner).

Ifølge det amerikanske marinedepartementets kommunikeer har amerikanske ubåter senket mer enn et japansk fartøy pr. dag i de siste 6 måneder, nemlig 33 skip pr. måned.

Det framgår av informasjonen fra London at praktisk talt alt norsk militær i England nå er samlet ved den skotske kyst.

Ifølge nøytrale rapporter har general Eisenhower før invasjonen samlet 50 divisjoner og 80 000 mann fallskjermstropper for anfallet mot kontinentet.

N.S. fylkesfører i Bergen, Astrup, er blitt utnevnt til riksfullmektig, med den oppgave å gjennomføre den "nasjonale" arbeidsinnsats.

Det meldes at 3 bruer er sprengt på Bergensbanen.

De tallene vi i forrige nummer av "Kronikken" oppgav som totaltall for folkeavstemningen på Island, var bare avstemningstallene for Reykjavik og omliggende områder. Vi beklager feilen.

Har krigen gitt oss noe verdifullt?

"Noe godt har da krigen bragt oss. Nå er vi enige; det var vi aldri før." Denne uttalelsen har, særlig i krigens første år, vært meget alminnelig. Krigen har ikke bare fjernet tidligere motsetninger og gjort slutt på mye unødig trette, men den har i det hele trukket fram våre beste egenskaper. Mot, offervilje og varm fedrelandskjærlighet ser vi rundt oss på alle kanter. Dette har gjort at vi, særlig til å begynne med, mente å ha vunnet på vår bitre skjebne, trass i alle lidelser. Enkelte mennesker går så langt som til å mene at en krig av og til trengs for å rense opp.

Det er sant at krigen har vist oss en rekke av vårt folks verdifulleste egenskaper. Men er det krigen som har skapt disse egenskapene? Nei! Vi ble ikke helt nye mennesker den dagen tyskerne kom hit. Ingen kan plutselig forandre sin karakter. Det var et fredelig folkeslag som viste seg så sterkt i moral, mot og tro. Det samme gjelder f. eks. England. Det folket som viste slik heroisme i 1940, var ikke forberedt på krig.

Her i Norge hadde vi før krigen mange illusjoner. Vi skjente blandt annet ikke hva som måtte komme, og vi trodde på vår nøytralitet. Men vi hadde også en sund tro på livet som vi ikke nå skal glemme. Mennesketro, optimisme og tillit er egenskaper som vi kan være stolte av; og disse egenskapene var det også som bar oss uskadd igjennom krigens to første mørke år. Krigsbøkene fra den tiden forteller at ingen annen nasjon hadde vår naive tillit, ingen andre trodde slik på Englands seir. Denne optimismen gjorde det mulig å føre den passive kampen som i krigens første år faktisk ble et forbillede for hele verden og som satte mot i andre folk.

Nå har krigen vart i 4 år, og vi har lært meget. Vår erfaring er blitt rikere. Vi er blitt ganske andre realister i enkelte retninger. Vi er ikke lenger så naive, men vi er kanskje blitt litt mer kyniske, og vi er blitt mer mistenksomme. Vår blinde tro på framtiden er borte. Vi er blitt krigere. Vi er blitt mindre redde for døden, men også mindre modige på livet.

På Balkan, hvor det stadig har vært kriger og revolusjoner, har det tildels vært gjort meget kraftig motstand mot okkupasjonsmakten med våpen. Men likevel er tilstandene delvis sørgelige dernede. Borgerkrig og uenighet hører framdeles med til billedet i en foruroligende grad. - Tyskland, militært oppdratt som det er, kan nok føre krig; men historien viser at det aldri kunne ført vår passive kamp.

Vi bør huske på dette av og til når vi kritiserer forholdene i Norge før krigen. "Vi vil ikke tilbake til tiden før 9de april med partistyre, partistrid og streiker", sier enkelte mennesker. Det er nok sant at vårt samfund hadde sine feil som vi prøver å komme bort fra når vi pånytt skal begynne å bygge istedenfor å ødelegge. Men vi må være klar over at vi har verdier å forsvare fra førkrigstiden som vi ikke har råd til å miste. Vi må aldri glemme at Norge før krigen stort sett var et godt land å leve i. Vi ville vel nødig byttet med de fleste andre. Våre gamle idealer har ikke mistet sin verdi. Med vår optimisme og tro på verden var vi rikere dengang enn nå. Vi levde i et land hvor det gikk an å være menneske, hvor humanismen var sterk. Og den tiden var ikke dårligere for oss enn at den klarte å skape de menneskene som idag kjemper så tappert for Norges sak.

Det er også en annen ting vi skal huske. Når det går fram i verden, blir man blåøyde optimister og tror alt er mulig; og da går det fram. Optimisten tar nok ofte feil, men han har det godt og han får utrettet det utrolige. I motgangstider mister man tilliten og alt går galt fordi troen mangler. Og pessimisten og den desillusjonerte tar også feil av verden.

Vi skal huske det. Verden er ikke så svart som den ser ut av og til, i mørke stunder. Det er vrangbillede vi nå ser, og dette vrengebilledet må ikke bli bestemmende for vårt menneskesyn. Mister vi troen så klarer vi ikke å bygge opp en ny verden. La oss derfor aldri glemme våre "naive" idealer fra førkrigstiden. Det er de som skal bære oss fram.

Problemet Spania.

Den tale premierminister Churchill holdt i det engelske underhus 24. mai har vakt forbauselse og kritikk i vide kretser. Hans uttalelser kommer i et klarere lys nå når invasjonen er begynt. Hele hans innstilling bar preg av den totale krig, også på det diplomatiske område. Uttalelsene om Spania vakte størst oppsikt. Premierministeren sa: "Jeg er kommet hit idag for å tale vennlige ord om Spania. Jeg vil også uttrykke en forhåpning om at Spania skal komme til å spille en stor rolle for freden i Middelhavet etter krigen. Indre politiske arrangement i Spania er anliggender som bare vedkommer spanjolene selv. Det tilkommer ikke oss som regjering å legge oss opp i disse affærer." Det er tydelig at dette er en hånd som rekkes Spania av rent strategiske grunner. Spania kan komme til å spille en ganske stor rolle under de pågående militære operasjoner, selvom det ikke er sannsynlig at landet blir krigsskueplass. Spørsmålet blir om denne håndrekning til Francos Spania er ønskelig ut fra alminnelige demokratiske betraktninger. Hvis den det ikke er kan man videre spørre om det er klok politikk å handle på tvers av demokratisk ideologi for å oppnå større militær effektivitet.

I 1936 gikk Franco til angrep mot den spanske republikk og gjorde seg til diktator i landet med tysk og italiensk hjelp. Frankrike og England blandet seg ikke inn i Spanias forhold, men fulgte en nonintervensjonpolitikk, som vel bl.a. hadde sin grunn i en tro på at dette var den beste måten å sikre freden på. Idag ser vi tydeligere at denne nonintervensjonpolitikk, som bidrog til Francos seir, var en betydningsfull støtte for de nazistiske bevegelsene verden over. Det er vel riktig å si om den annen verdenskrig at den i stor utstrækning er en ideologisk krig, en krig for frihet og folkestyre, mot diktatur og undertrykkelse. Forsåvidt er denne krig i slekt med det spanske folks kamp mot de fascistiske og nazistiske krefter som kastet seg over det og kneblet det. Nå er nonintervensjonpolitikk, liksom amerikansk isolasjonisme, i hele den allierte verden erstattet av det syn at når folk eller grupper av folk blir angrepet av nazistiske eller fascistiske voldsmenn, så er hele verdens frihet i fare; angrepet på et enkelt folk blir betraktet som angrep mot verdens sikkerhet. Lederne for de allierte nasjoner har gang på gang gitt uttrykk for slike synsmåter.

General Francos styre i Spania har alltid vært fascistisk. Det har ellers vært adskillige indrepolitiske rivninger. Monarkistene forlanger en "restaurering" av kongedømmet med hjemkalling av tronpretendenten, hertugen av Barcelona, som befinner seg i Schweitz. Dette har Franco billiget, men bare på den betingelse av (fascist)falangen fortsetter som øverste myndighet med Franco som en mektig førsteminister. Hertugen av Barcelona har avslått dette. Han vil ikke vende tilbake til Spania så lenge det har sin nåværende styreform med Franco i spissen. En hemmelig folkefront arbeider også i stillhet. Den står muligens i forbindelse med den spanske republikks siste president Juan Negrin som oppholder seg i London. Francos stilling i landet er ikke sikker. Han søker sin støtte i hæren, men har også prøvd å innlede samarbeid med andre politisk fraksjoner - til og med venstregrupper - og har i den anledning utferdiget amnesti til en rekke politiske fanger fra revolusjons-tiden. Men opposisjonen vil ikke ha noe med Franco å gjøre.

Utenrikspolitisk fant Franco sin selvfølgelig plass blandt aksemaktene da krigen brøt ut i 1939. Landet ble erklært som ikke-krigførende på aksens side. Spanske tropper marsjerte i juni 1940 inn i den internasjonale sone i Tanger og den 4. nov. ble Tanger stillet under spansk overhøyhet trass i britiske protester. Helt fra Hitlers personlige besøk hos Franco 23. okt. 1940 og fram til den allierte invasjon i Nordafrika, kunne man når som helst vente at Spania ville gå med i krigen på tysk side. Dette ville særlig betydd en trussel mot det engelske støttepunkt Gibraltar, som tyskerne hadde tenkt å erobre og innlemme i et tyskkontrollert Spania. I Russland kjempet spanske styrker på tysk side i "den blå divisjon" - og i Spania utfoldet tyske agenter en virksomhet som hadde meget uheldige følger for den allierte skipsfart. Spania har også forsynt Tyskland med mellom 40 og 50% av dets behov for wolfram, til dels uten betaling. (d.v.s. den økonomiske ordning skal viestnok gå ut på at Spania gjennom sine wolframleveranser avbetaler sin gjeld til Tyskland for den hjelp Franco fikk herfra under den spanske borgerkrig. Man får

et inntrykk av størrelsen av denne hjelp når man hører at de forsyninger som Italia bragte til Franco, beløp seg til 7,5 milliarder lire (ifølge redegjørelse fra Mussolini i 1941). Franco innså imidlertid tidligere enn de fleste andre akse-innstilte statsmenn hvor det bar hen, og allerede i sept. 1942 skiftet han ut den ivrige fascist utenriksminister Suner med general Jordana som var relativt godt ansett i allierte kretser. Etter de alliertes landstigning i Nordafrika trakk Franco Spania vekk som ikke-krigførende på aksemaktens side og inntok en mot aksens velvillig nøytralitet.

I den senere tid har Spania vært utsatt for et sterkt økonomisk trykk fra de alliertes side. Etterat amerikanerne hadde stoppet oljeeksporten til Spania og engelskmennene sto på spranget til å stanse utskipningene av hvete, kull og koks dersom ikke Spania holdt opp å hjelpe Tyskland, kom det til en overenskomst mellom de allierte og Spania. Franco forpliktet seg her til å skjære ned wolframeksporten til et minimum (dog ikke lengre ned enn at det ennå skal leveres så mange tonn i måneden at man kan betale av på den spanske gjeld til Tyskland fra borgerkrigen). Dessuten skulle den blå divisjon på østfronten trekkes tilbake og italienske skip som var blitt holdt igjen i spanske havner skulle gis fri til de allierte. De tyske konsulære tjenestemenn i Tanger skulle utvises. - Dermed har Franco med all ønskelig tydelighet vist for verden at han er overbevist om alliert seir. Dessuten ville han sto svakt innenrikspolitisk den dag han ikke lengre fikk forsyninger fra Vestmaktene. Men den viktigste faktor til den utenrikspolitiske kursvending er at Hitler ikke lengre er istand til å la tyske tropper rykke inn i Spania selvom han er misnøyd med landets politikk.

Det er altså foregått en ny-orientering utad, mens det fascistiske regime består uforandret. For oss blir da spørsmålet om det ikke angår oss alle at det spanske folk helt siden borgerkrigens skjebnessvangere dager har måttet lide under det åk som Franco har bragt over det med Hitlers og Mussolinis hjelp. Det må synes som om den kamp som føres mot Hitler og Mussolini i sitt mål også innebærer utryddelsen av fascismen i Spania og gjenreisningen av den spanske republikk.

Arbeidsmobiliseringen.

Nye rapporter som er kommet inn, viser at boykotten av den "nasjonale" arbeidsinnsats har vært næsten total over hele landet. Problemet er nå: Hva skal de unge guttene gjøre, som har nektet å la seg registrere. Hjemmefrontledelsen har gjennom London-kringkastingen sendt ut flere opprop om dette. Hovedpunktene er følgende:

Til de utkalde: Dere har vunnet en stor seir i første omgang. Næsten ingen har møtt fram til mobiliseringen. Nå gjelder det å holde ut. Spenn livremmen inn. Forsyningsvanskene vil bli løst etterhvert. Gå ikke hjem! Spre dere! Vokt dere for uansvarlig propaganda og provokasjoner fra fienden. Foreta ikke aksjoner uten ordre fra London radio. Vis disiplin!

Til det norske folk: Første omgang av mobiliseringen er vunnet. De utskrevne er nå i dekning. Nå gjelder det annen omgang. Det er folkets borgerplikt å stå solidarisk med de utkalde. Støtt dem, gi dem husly, mat og penger. Plekt og venner av de utkalde må øyeblikkelig hjelpe.

Arbeidsgiverne må med alle midler motvirke registreringen og søke å forhindre utskrivning. Hvis noen likevel blir utskrevet og kommer i vanskeligheter fordi han nekter, er det arbeidsgiverens plikt - i den utstrekning han makter det - å holde familien økonomisk skadesløs. Arbeidsgiverne må ikke ta imot tvangsutskrevet arbeidskraft og må ikke erstatte mannlig arbeidskraft med kvinnelig.

Til bøndene: Ungdommen har vist veien og reist seg til en samlet aksjon mot mobiliseringen. Nå trenger ungdommen støtte, først og fremst fra bygdenes. Mange av de unge vil søke arbeid i jord- og skogbruk som frivillige arbeidere, ikke som tysk "nasjonal" arbeidsinnsats. Hjemmefronten retter den varmeste appell til bøndene om å hjelpe med arbeid, mat husly. Det er arbeidsvillig ungdom som kommer, selvom mange er uvant med jordbruksarbeid. Hjelp ungdommen! Få naboene til å hjelpe. Men gjør det nå. Tenk om det var din sønn det gjaldt!

Tyske rasjoner.

Hermann Göring var fortroingsfull i sin tale til det tyske folk 5. okt. 1942: "I Ukraina fins det egg, melk, mel og olje i en utstrekning som dere ikke kan drømme om. Jeg håper til neste år å kunne gjennomføre en kraftig forhøyelse av matrasjonene."

Den militære utvikling artet seg anderledes enn Göring hadde tenkt. Nå får tyskerne ikke lengre noe tilskudd av matvarer fra det fruktbare Ukraina. Da dessuten den tyske potetavlingen ifjor var meget liten, kan det ikke være tvil om at Tysklands ernærings situasjon er blitt dårligere siden årsskiftet 43/44. På papiret er riktignok rasjonene for de viktigste levnetsmidlene ikke blitt særlig mindre. (Følgende tall har vi fra den svenske arbeidsgiverforenings tidsskrift *Industria*). - 59. rasjoneringsperiode begynte de første dagene i februar. Den alminnelige tysker har fremdeles krav på 335 gr. brød pr. dag, og for hele den 4 uker lange periode 1070 gr. kjøtt, 650 gr. makaroni etc., 143 gr. surmelksost og 266 gr. kaffesurrogat. Han skal også ha 2 egg i måneden og 1/8 liter skummet melk om dagen. Fettkortet lyder på 965 gr. fett i måneden, hvorav smørrasjonen utgjør 125 gr. På sukkerkortet kan man velge mellom 1100 gr. marmelade og 700 gr. sukker. Potetrasjonen er ikke fullt 2,5 kg. pr. person pr. uke.

I virkeligheten er det bare brød man fremdeles får på kortene. Brød fins hver dag. Det koster nå, liksom før krigen, 32 pfennig pr. kg. Men kvaliteten er dårlig. Og det fins ikke næringsrikt pålegg. Man kan bare få kjøpt fruktgeleer av billigste sort, gresskarmarmelade eller leverpølse av margarin, løk etc. Kjøtt får man meget sjelden, for øyeblikket bare små mengder fleisk. P.g.a. av den strenge potetrasjonering omsettes også poteter på svartebørsen. Friske grønnsaker fåes fremdeles på kort - opp til 1/2 kilo - men aldri mer enn en sort. Tørkede grønnsaker og frukt reserveres nå næsten helt og holdent for folk som er blitt skadet under bombeangrepene. Makaroni, fett til å ha på brødet, margarin, egg og de mange andre fornødenheter som tilhører dagliglivet, er sjelden i handelen. De som har få forbindelser kan naturligvis fremdeles skaffe seg mat. Men befolkningens store masse må i alminnelighet klare seg med en utvannet "Eintopf", uskrellede poteter og kålrabi. Den dårlige kosten har svekket den arbeidende befolknings konstitusjon. Dette har man prøvd å råde bot på med vitamintabletter.

Byene blir ikke lengre forsynt regelmessig med levnetsmidler. Transportforholdene er begynt å klikke. Detaljhandlerne venter i timevis på torvet og hos grossistene, og kundene står i kø utenfor butikkene. Flere og flere prøver derfor å få mat på restauranter eller kollektivkjøkkener. Allerede nå fins det i Tyskland ca. 43000 kollektivkjøkkener, dels ved fabrikkene og barakkene, dels i storbyenes boligkvarterer. - Og hver eneste bombeskade betyr en ytterligere belastning på tilførselen eller fordelingen av matvarene.

Bakgrunnen for Tysklands Balkan-politikk.

Balkan-landene har i de siste måneder vært gjenstand for en særlig sterk interesse fra Tysklands side, en interesse som hittil har resultert i besettelsen av Ungarn (19. mars) og et hardt og vedvarende "diplomatisk" press mot Romania og Bulgaria. Det er ikke bare rent forsvars-strategiske overveielser som har diktert disse diplomatiske og militære trekk. Av avgjørende betydning er også hele den tyske forsynings situasjon.

Tysklands kapasitet er ytterst anstrengt. Alt som fins av råvarer, produksjonsmidler og arbeidskraft er mobilisert, og om en ytterligere produksjonsøkning er teoretisk mulig, så vil den mer enn oppveies av bombeskadene, slitasjen, decentraliseringen o.s.v. Jo mer Vest- og Centraleuropa kommer innen bombeflyenes rekkevidde, desto viktigere blir de mer avsidesliggende industriområder, ikke minst de sørøsteuropeiske. Økonomiminister Funk understrøket da også i en tale i mars i år betydningen av en omstilling og omplassering av produksjonen i det økonomiske rum Tyskland behersker.

Balkanlandene spiller en viktig rolle for den tyske krigsøkonomi. Først

og fremst gjelder det jordbruksproduktene, bl.a. korn, forstoffer, kjøtt, flesk, frukt, egg, soyabønner (som betyr fett) og skogsprodukter. Romania har Centraleuropas viktigste oljekilder med en produksjon f.t. på ca. 5 mill tonn årlig d.v.s. over 1/3 av Tysklands tilganger på en så viktig artikkel; dertil kommer noen hundre tusen tonn fra Albania, Jugoslavia og Ungarn. Bulgaria og Jugoslavia er meget viktige kobber- og blyprodusenter (Jugoslavia er Europas største m.h.t. kobber med en førkrigsproduksjon på 40 000 tonn årlig). Ungarn og Jugoslavia forsyner den tyske aluminiumsindustri med bauxitt (råstoff for aluminiumsproduksjonen). Uten Ungarns bauxitt vil Tyskland ha meget vanskelig for å klare seg. Rumenas og Ungarns jern- og stålverker (de siste er blitt helt modernisert like før og under krigen) er heller ikke uviktige. Dessuten importerer Tyskland store mengder av sink, krom, magnesitt m.m. fra disse land. Dertil kommer at vannkraften er blitt voldsomt utbygget i de siste årene. Dette inngikk i de tyske planene om å gjøre Sydøsteuropa til et elektrisk kraftsentrum for Centraleuropa.

Det økonomisk mest utviklede landet i Donauområdet er Ungarn, som også er militært relativt sterkt og var det land på Balkan som best klarte å bevare sin selvstendighet overfor Tyskland. Når tyskerne besatte landet skyldtes det ikke minst Ungarns nøkkelposisjon når det gjelder kommunikasjonslinjene. Donau går tvers gjennom landet; det gjør også hovedveiene fra Prag og Wien over Budapest til Bukarest, Sofia og Saloniki. Hovedveien Bukarest (Ploesti) - Budapest - Tyskland har i de siste måneder fått ennå betydning fordi russerne har brutt den direkte oljevei fra Rumenia til Tyskland (veien Ploesti-Cernauti-Lwow-Krakau-Tyskland). Å sikre Donau, den store mellom-europeiske trafikkvei - som spiller en hovedrolle for kontinentets transportapparat - og de øvrige kommunikasjonslinjer gjennom Ungarn, har for Tyskland vært av den største interesse både militært, økonomisk og politisk. Romania og Bulgaria kan ikke forsvares militært og politisk eller utnyttes økonomisk hvis ikke de bakre forbindelseslinjer gjennom Ungarn blir sikret. Og en invasjon sørfra kan ikke avverges uten Ungarns absolutte lojalitet.

De tyske jordbruksavlingene høsten 1943 har på langt nær vært tilstrekkelige til å dekke landets behov. De okkuperte områdene som delvis alt sulter, må også har forsyninger. Dertil kommer at de tyske armeer som snart er kastet helt ut av Russland nå må brødføes av hjemlandet. Av disse grunner har tyskerne øket kravene overfor Balkan-landene. På Balkan har kornhøsten vært førsteklasse og både Romania, Bulgaria og Ungarn har kunnet øke rasjonene betraktelig. Romania har ikke lengre rasjonering på hvetebrød, bakkverk og sukker og så og si heller ikke på kjøtt. Landet er antagelig Europas best forsynte land idag. Den rumenske regjering har visst å utnytte denne situasjon. Eksport tillates bare i den utstrekning landet får kompensasjon i form av livsviktige varer (kemiske produkter, realkapital etc.). Dessuten er prisene satt betydelig opp på de rumenske jordbruksproduktene. Denne holdning har irritert Tyskland og gjort det vanskelig for landet å tilegne seg det rumenske overskuddet. Også den rumenske industris produkter er av stor betydning for Tyskland. Tapet av oljekildene ville være en absolutt katastrofe for Hitler. Tyskerne gir ikke frivillig slipp på leveransene fra Romania, men det spørs hvor lenge de klarer å holde dem gående uten makt og tvang.

Folkeavstemningen

N.S. har ikke skrinlagt sine planer om en folkeavstemning for eller mot bolsjevismen. Kirkedepartementets funksjonærer ble forleden avkrevet svar på følgende spørsmål:

- 1) Tar De bestemt og uten noe som helst forbehold avstand fra en avtale mellom emigrantstyret i London og Sovjet-Samveldet som åpner adgang til å besette vårt land med den røde hær.
- 2) Vil De slutte opp om de felles nasjonale bestrevelser for å sikre fedrelandet, og i Deres stilling yte etter evne i kampen mot bolsjevismen og i arbeidet for Norges gjenreisning. - Men de som ble spurt lot seg ikke avpresse noe svar. Og parolen er klar: Man nekter å stemme hvis man blir forelagt slike eller lignende spørsmål.

UKEN SOM GIKK (8. - 14. juni)

Vestfronten. En av de første dagene etterat invasjonen var innledet, ble det fra London sagt at det i den kommende tid bare ville bli sendt ut sparsomme meldinger om operasjonene. Tyskerne ville antagelig utnytte dette i sin propaganda og spre seiersmeldinger. Man advarte befolkningen i de okkuperte land mot å la seg deprimere av dette. Meldingene fra de alliertes hovedkvarter har da også vært meget lakoniske, men det er et mål for hvor vellykket invasjonsforetaket hittil har vært, at tyskerne stort sett har vært nøkterne i sine meldinger om selve operasjonene og at almenheten tross de knappe allierte kommunikerer ikke et øyeblikk har vært rokket i sin tillit til et heldig utfall av slaget om Normandie. Noen krise å la Salerno har der ikke et øyeblikk vært tale om.

Etter vel en ukes forløp kan man si at de allierte har nådd sitt første operative mål etter den vellykkete landgang: å forene de spredte bruhoder til en sammenhengende front. Den 8. juni ble Bayeux meldt erobret, den 10. Isigbukta, hvor hovedtyngden av den første angrepsbølge satte inn,

smeltet sammen til ett. Umiddelbart etter fulgte erobringen av Ste. Mère Eglise (s.v. for Valognes), og da Carentan (v. Isigny) ble tatt 12. mai hadde de allierte klart å etablere en sammenhengende front av til dels ganske betydelig dybde fra området ved Caen til et punkt v. for Valognes som ligger langt ute på Cotentin-halvøya. Ytterligere framstøt førte bl.a. til erobringen av Montebourg i nærheten av Valognes, Lison (s. Isigny), Balleroy (s.v. Bayeux, nesten halvveis til St. Lo) og Tilly sur Seulles (s.v. Bayeux). De siste framstøt den 14. juni har brakt styrkene på høyre flanke så langt fram at de bare står 20 km. fra Cherbourg, mens sentrum har støtt helt fram til Caumont, sør for Bayeux og hele 30 km. fra kysten. Mest oppsiktsvekkende er kanskje utviklingen på venstre flanke, hvor en flytransportert divisjon, som tyskerne forlengst har meldt utslettet, har holdt et bruhode på østsiden av elva Orne (som flyter forbi Caen) tross forbitrede tyske motangrep, og nå har kunnet ta offensiven med erobringen av Troarn ca. 12 km. øst for Caen.

De allierte holder dermed et halvmåneformet område fra Orne-munningen, over Caumont, og Cerisy-skogen (n.ø. St. Lo) og Carentan til Valognes, og alt tyder på at de her har fått fast fot. Forsterkninger og tilførsler kommer i en stadig voksende strøm fra de sørengelske baser; været har ikke vært det gunstigste for transportene, men de er bare i liten utstrekning blitt genert av tyske fly- eller flåteaksjoner, og debarkeringsstedene på stranden ligger allerede utenfor rekkevidde av tysk artilleri. Noen havn som kan ta større fartøyer har de allierte imidlertid ennå ikke til disposisjon; alt tyder derfor på at man i nær framtid vil se dem sette hele sin styrke inn for å ta Cherbourg, det operative mål nr. 2. Det er allerede satt inn tre støtkiler med landsatte styrker i avsnittet ved Coutances på vestsiden av halvøya, en halvveis fram og jernbanen til Cherbourg er brutt på en rekke steder. Sannsynligheten taler vel imidlertid for at det vil bli satt inn et direkte angrep mot Cherbourg alt før omfatningen er gjennomført, fordi det haster med å få herredømmet over en større havn: lossingen fra skipene til lektere og andre småfartøyer i rom sjø er tidskrevende og kan i tilfelle storm umuliggjøres for kortere eller lengre tid, med meget alvorlige følger for forsyningene og dermed for hele det gigantiske foretaket.

Mens således de alliertes hensikter er forholdsvis klare i denne fase av slaget, later det til at den tyske ledelse befinner seg i litt av et dilemma. Noen stort anlagt motaksjon har den ennå ikke satt inn. Det kan ha flere grunner. For det første er de naturligvis i tvil om støtet mot Normandie er en hovedaksjon og vil nødig engasjere seg for sterkt før de ser om (og i tilfelle hvor) en ny landgang (eller landganger) kommer. For det annet kan det være ytterst betenkelig affære for tyskerne å kaste en større styrke mot Cotentin-halvøya, idet den lett kan forvandle seg til en felle for dem, særlig når man

tar i betraktning den allierte overlegenhet i luften og til sjøs; den vil lett kunne føre til en fullstendig omfatning av tyskerne på et krigsteater av denne art. Men den nærløse holdning hos den tyske overledelse kan komme til å bli meget kostbar; den gir de allierte tid til å konsolidere sin stilling, og tid er det som kanskje er aller viktigst for en landgangsstyrke, ikke minst i et tilfelle som dette hvor den angripende part har de overlegne resurser både i tropper og materiell. Hittil har den tyske ledelse innskrenket seg til å føre en rent defensiv strid på alle punkter unntagen ett, ved Caen, hvor den har satt i gang ganske kraftige motangrep under forsøk på å rive opp de alliertes flanke, noe som hittil ikke har lyktes.

Man må si at utviklingen i den første invasjons-uke har vært meget tilfredsstillende for de allierte. Selve landgangen gikk over forventning, med forholdsvis meget små tap, når man tenker på de vansker operasjonen var forbundet med. Det har videre lyktes å få fast fot i land, å etablere en sammenhengende front over en ca. 100 km lang kystlinje og opprettholde en forsyningslinje som har tillatt å øve et stadig offensivt trykk med betydelige styrker (tyskerne regner med ca. 400 000 mann). Framgangen har praktisk talt hele tiden vært jevn, og de allierte har til ethvert tidspunkt hatt initiativet; de har kunnet gjennomføre raske skiftninger av tyngdepunkter for angrepene så snart tyskerne i ett avsnitt har ført fram reserver. Det er så meget mer imponerende som værforholdene har vært langt fra ideelle; transportene og omlastingen har til dels vært generert av ganske sterk sjø, og bare på enkelte dager har flyværet vært slik at de allierte fullt ut har kunnet nyttiggjøre seg sin store overlegenhet i luften. Når været bedrer seg og de 11 000 fly i første linje som er avdelt for denne operasjon, kan settes inn med full tyngde i den taktiske bombing, vil man etter alt å dømme få se langt raskere resultater enn hittil. En meget god støtte har markstridskreftene forevrig hatt av flåten, hvis artilleri har spilt en meget viktig rolle under mange av operasjonene, ofte i en avstand av over 20 km. fra kysten. Når selve Cotentin-halvøya bare er ca. 40 km. bred, betyr det at praktisk talt hvert eneste punkt på den kan nåes av skipsartilleriet. Man vil få et begrep om hva dette vil si når man hører at selv en jager har like stor ildkraft som et artilleriregiment; da kan man forestille seg virkningen av skytset fra kryssere og slagskip - denne siste skipstype har i løpet av de siste tre år fått sin ildkraft øket til det dobbelte av hva den var før. Hittil har de alliertes marine overdengt invasionsområdet med 20 000 tonn granater!

På østfronten er den mange uker lange stillhet brutt ved en kraftig russisk offensiv på det Karelske Nes. Den begynte lørdag den 10. juni med et veldig opbud av artilleri og panserstyrker, og førte i løpet av 48 timer til et 24. km. dypt innbrudd i de finske linjer; 80 bebodde steder, bl.a. Terijoki, ble tatt. Offensiven fortsetter; 14. juni ble det meldt at ytterligere 20 steder var erobret. Finnene kaster imidlertid inn sine reserver, og motstanden blir hardere ettersom kampene forlegges til de finske hovedlinjer, som støtter seg til sjøsystemet (Summa-Vuoksen-Taipale). Hvis det er russernes hensikt å rette et hovedstøt i denne retning, er det imidlertid et spørsmål hvor lenge de finske stillinger kan holde, særlig da jo situasjonen for tyskerne på andre fronter er slik at det er lite tønkelig de kan yte noen direkte militær hjelp. Det er også et spørsmål hvor stor den finske krigstretthet nå er, og hvordan den vil virke på troppenes kamplyst.

Det mest interessante ved det nye russiske initiativ er hva den videre hensikt med operasjonene på Neset er. At det skulle være en aksjon av befestet rekkevidde for å sikre Leningrad-flanken er lite sannsynlig; for det første er det mer enn usannsynlig at finnene (eller tyskerne) under de nåværende omstendigheter ville gå offensivt til verks her, for det annet er naturforholdene og de befestete linjer på Neset av den art at en aksjon med befestet mål ville falle uforholdsmessig kostbar.

Det er mulig at offensiven har en politisk bakgrunn, at russerne har funnet tiden inne til et endelig oppgjør med finnene etter de resultatløse fredsforhandlinger i våres, dels for å vise de gjenstridige sin makt, dels for å gi andre vasallstater - Bulgaria, Romania, Ungarn - en viss anskuelsesundervisning. Er denne hypotese riktig, må man forutse at det er russernes hensikt å søke å slå Finland definitivt ut av krigen ved en generaloffensiv. Men det er også mulig at offensiven på Neset er et ledd i større strate-

giske planer, og da kan det være tale om forskjellige muligheter. Det kan være hensikten å erobre den finske sørkyst, for på den måten å sikre den russiske Østersjø-flåte-operasjonsmuligheter. Skal den løpe ut, må den nemlig kunne støtte seg på enten nord- eller sørkysten av Finskebukta, og det er mulig at russerne her ser det slik at det vil være lettere å forsere Viborg-linjen enn Narva-linjen. Aksjonen kan da være ledd i en større sjøstrategisk sammenheng, med russiske aksjoner mot den tyske Østersjøkyst eller iallfall Baltikum; hvis man virkelig ville innlate seg på spekulasjoner, kunne man til og med se det hele som et ledd i en storstilet koalisjonsstrategi, nemlig hvis det skulle være noe i de meget omtalte planer om en vestalliert aksjon mot Danmark og via belter og sund mot den tyske Østersjøkyst. I så fall kunne det russiske initiativ på Neset være det aller første ledd i en omfatning fra øst.

Det kan videre tenkes at offensiven er et ledd i et større koalisjonsforetagende rettet mot "kalotten", Finland og Nord-Norge, og den rolle som da skulle tilfalle de vestallierte, måtte være en landgang nordpå for å avskjære Dietls styrker fra vest, mens russerne blokerer hans forbimmelser med hjemlandet ved en aksjon fra sør og øst. - Alt dette er imidlertid for øyeblikket bare spekulasjoner; først de kommende ukers og måneders begivenheter vil kunne bringe klarhet over russernes hensikter.

I Italia fortsatte de alliertes framrykning etter Romas fall i økende tempo. De har nå i kystsektoren i vest tilbakelagt over halvparten av veien til Livorno, og fronten strekker seg fra et punkt mellom Ortobello og Grosseto over Narni (s.v. for Terni) til et punkt n. for Pescara. Uken har vært preget av en rask og uordnet tysk retrett, men de siste meldinger går ut på at motstanden hardner etterat Kesselring har trukket til seg 3 nye divisjoner dermed har han satt inn alle de stridskrefter han har i Italia unntagen 1 divisjon - et meget høyt spill når man tenker på hvilket omfang partisanvirksomheten har tatt i Norditalia, hvilken fare som truer fra Titos friskarer i Slovenia og Kroatia og fra nye allierte landgangsaksjoner. Tyskerne har hatt meget store tap i Italia, fangtallet er opp i 40 000, og alt i alt regner man med at en styrke tilsvarende 9 tyske divisjoner (nå på ca. 8000 mann hver) er satt ut av spillet. Det tales om nye tyske forsvarslinjer Grosseto-Ancona og Pisa-Ravenna, men det er tvilsomt om tyskerne har styrker til å føre annet enn oppholdende strid før de kommer til Po-linjen eller kanskje endog må repliere på Alpene; det vil avhenge av hvilke krav andre fronter i mellomtiden kan komme til å stille til reservene.

Forhandlingene om rekonstruksjonen av den italienske regjering etter Victor Emanuels abdikasjon førte til at Badoglio trådte tilbake og sosialdemokraten Bonomi fikk i oppdrag å danne regjering; han var statsminister 1921-22 og er president i den italienske befrielseskomite. Han overtar selv stillingen som innenriks- og utenriksminister, og de seks ledende demokratiske partier i Italia er representert i regjeringen.

Flyvirksomheten fra vest har naturligvis vesentlig vært konsentrert om selve invasionsfronten, men det er bemerkelsesverdig at den strategiske bombing av såvel Tyskland som Balkan har vært opprettholdt i ganske stor utstrekning. Angrepene har i uken som gikk vært særlig konsentrert om oljekilder, raffinier og anlegg for framstilling av syntetisk olje.

Sjøkrigen. De alliertes tap av handelstonnasje var i mai mindre enn under noen annen måned under krigen! Tross den livlige skipsfart under den siste oppladning før invasjonen var de alliertes tap bare en brøkdel av fiendens, hvis skipsfart er ubetydelig sammenliknet med de alliertes.

- 0 -

General Hansteen har holdt en tale til det norske folk hvor han særlig behandler den aktuelle situasjon for dem som blir utkalt til arbeid for tyskerne (arbeidsmobiliseringen). Resultatet av nordmennenes kamp i disse dager viser på nytt at vi kan løfte i flokk. Dette kan vi bygge videre på etter krigen. Det gjelder idag å slippe unda å arbeide for tyskerne - det gjelder ikke åpen kamp mot dem. De hemmelige organisasjoner kan ikke ta seg av dem som er kommet på tysk arbeid. Aksjonen er satt igang for å hindre at noen kommer i den situasjon. Alle har plikt til å greie seg selv. De utkalte må holde seg borte fra steder hvor de kan oppdages. Men prøv samtidig å gjøre landsgavnlige arbeid hos de bønder som gir dere beskyttelse.

Den tyske armés resurser.

Følgende tall har vi hentet fra den svenske ukeavis "Nyheter från Storbritannien" for 1. juni 1944, altså før invasjonen. Men opplysningene skulle ikke derfor ha mindre interesse.

Tyskerenes armestridskrefter beregnes til for tiden 319 operasjonsdyktige divisjoner av forskjellig styrke. Av disse divisjoner befinner 195 seg på den russiske fronten sør for Leningrad og 7 i Finland. Mange av disse er panserdivisjoner som delvis er meget svake. De resterende 117 divisjoner er fordelt på Skandinavia, Vesteuropa og Middelhavsfronten.

De potensielle engelsk-amerikanske invasionsområdene la altså allerede før invasjonen i Frankrike beslag på nesten 37% av samtlige tyske divisjoner. Av disse befinner mellom 1/4 og 1/5 seg i Italia - ialt ca. 25 divisjoner - hvorav antagelig 19 er i kamp med de allierte styrker nord for Rom. Blandt disse 19 fins sånne veteranstyrker som den første tyske fallskjermdivisjonen og den 71. divisjon som ble knust ved Stalingrad men senere lappet sammen igjen for kampen mot den 5. amerikanske arme. (etter de siste meldinger skal stillingen nå være den at 9 av de 19 divisjoner nord for Rom er tilintetgjort, 5 divisjoner er overført fra Norditalia hvor det nå bare er en divisjon igjen til å holde partisanene i sjakk, og 1 divisjon er flyttet til den italienske front fra Danmark).

De gjenstående 92 divisjoner er fordelt på følgende måte: Balkan 25 (derav 12 eller flere i Jugoslavia), Norge 12, Danmark 5 (andre målsmenn mener at det er stasjonert ca. 7 tyske divisjoner i Danmark; tallet for Norge synes på den annen side noe høyt), og ca. 50 (inklusive en del panserdivisjoner i Frankrike, Holland og Belgia) mellom Tysklands nordlige og sørlige flanker. Disse siste styrker er delt i to grupper: "faste" garnisoner langs Atlanterhavsvollen og bevegelige strategiske reserver inne i landet, som skal kunne forflyttes raskt til invasionsstedene. Mellom disse to grupper går det et jernbanebälte som strekker seg 160 km. inn i landet fra Kanalkysten og i øst-vestlig retning fra Biscayabukta til Köln. Det beror på dette jernbanelinnett hvort fort reservene inne i landet kan nå kysten, og dette er grunnen til flyoffensiven mot jernbanene i dette område.

Hva som her er sagt om Frankrike gjelder i like høy grad hele den engelsk-amerikanske sfæren i Europa. Flyanfall mot kommunikasjonene får å minske de tyske divisjoners bevegelighet innen hvert enkelt land, reduserer også deres evne til å forflytte seg fra land til land. Hvis man går ut fra jernbanelinnetts tetthet, er den tyske armés bevegelighet minst på de nordlige og sørlige flankene, men øker progressivt mot midten (det området som ligger nærmest Storbritannia). Sprolengden i kilometer pr. 100 kvkm. i de forskjellige landene er: I Grekenland 2,1, i Jugoslavia 4,1, i Italia 7,4, i Frankrike 7,7, i Belgia 33,6, i Tyskland 14,6, i Danmark 12,1 og i Norge 1,1.

Engelsk krigsinnsats.

Det koster å føre krig - det koster å lage invasjon. Ikke minst Storbritannia har fått erfare dette. Vi nevnte forrige gang at landet i ukene før invasjonen hadde en daglig krigsutgift på 250 millioner kroner.

I 1943 ble ca. 50% av de totale statsutgifter dekket av skatter. Statens inntekter av de direkte skatter var i 1943 3 1/2 gang så store som i 1938. Inntektene av de indirekte skattene ble mer enn fordoblet i samme tidsrum. De britiske industrimenn betaler 100% krigskonjunkturatt.

De private inntektene går ikke bare til skatter. Staten blir også hjulpet ved de private sparing. I 1938 utgjorde denne sparing, denne finansieringsform, 158 millioner pund, i 1943 1.407 millioner pund (d.v.s. 18% av de private inntektene, en 9-dobbling av de frivillige bidrag siden 1938 og 36% av statsutgiftene i 1943).

Dertil kommer den frivillige nedskjæringen av forbruket for å støtte finansieringen av krigen. I 1943 var mengden av varer og tjenester som det britiske folket kjøpte 21% mindre enn i 1938, trass i at de sammenlagte private inntekter var steget med 61% og trass i at det fremdeles er rikelig med varer å få kjøpt.

Men en krig kan ikke vinnes bare med finansielle disposisjoner. Idag er mer enn 67% av alle menn og kvinner mellom 14 og 65 år heltidsmobilisert i krigsarbeidet, deriblandt 91% av alle ugifte kvinner i alderen fra 18 til 40 år, 80% av alle barnløse gifte kvinner i samme alder, 77,5% av alle gutter og 67,5% av alle jenter i alderen 14-17 år.

14. mars 1940 oppfordret Eden det engelske folk til å melde seg som frivillige i "hjemmevernet". I slutten av oktober samme år hadde 1.600 000 meldt seg, alle folk med fullt arbeid som på denne måte ofret sin fritid. Og på tross at av Storbritannia har vært i krig nesten dobbelt så lenge som USA og en halv gang til så lenge som Russland, er folkets offervilje ikke blitt mindre men er blitt utdypet og er sterkere enn noensinne. Det kan f. eks. nevnes at verkstedsarbeiderne i siste kvartal i 1943 arbeidet 20% lengre tid enn før krigen og hadde tredoblet sin førkrigsproduksjon.

Allerede 25. mars 1943 viste en opinionsundersøkelse at 76% av det engelske folket gikk helt inn for en invasjon trass i de veldige ofre en sån invasjon ville føre med seg. Idag er det høyst sannsynlig at 99-100% av befolkningen står bak regjeringens beslutning om å senke aldersgrensen til 18 1/2 år for tropper som skal tjenestegjøre utenlands.

Når det gjelder å vinne freden er ikke brittene mindre villige til å ofre. I 1943 ble det satt igang en opinionsundersøkelse om hvorvidt det engelske folket var villig til å fortsette med matrasjoneringen etter krigen for at de befridda landene kunne få mer effektiv og øyeblikkelig hjelp. 79% svarte ja.

Borgervakten.

I forbindelse med de dramatiske begivenheter i Oslo under makthavernes forsøk på å mobilisere ble borgervakten etablert på ny. Politiet foretok razziaer i kører, kontorer og enkelte større gater, og ofrene ble truet til å stå vakt rundt en rekke kontorer omkring i byen.

Vakten ble riktignok hevet etter en ukes tid, men den kan nårsomhelst bli innkalt igjen, og Hjemmefrontens ledelse finner det derfor nødvendig å minne om parolen: Absolutt boikott av borgervakten. Blir en hentet, skal en nytte første høve til å unndra seg og iallfall ikke komme frivillig på neste vakt. Skal det være borgervakt, skal det være vakt over borgervakten. De siste dagers begivenheter har klart vist formålet med borgervakten: å frigjøre politiet til annet bruk. Det må for enhver pris forhindres! En av de viktigste grunnene til at politiet ikke har gått til kraftigere aksjoner i det siste, er at de mangler folk. Den som nå går på borgervakt, gjør krigsinnsats på fiendens side.

En må ta i betraktning at risikoen for den som går på borgervakt er betraktelig øket. En innestår jo med sitt liv for at intet galt skjer med det som en holder vakt om. Ingen kan vite hvor neste aksjon kommer, og de som skal utføre aksjonen, har fått ordre til ikke å ta noe hensyn hverken til BORGERVAKTEN eller hans ansvar.

Norske vitenskapsmenns krigsinnsats.

Britisk vitenskap er 100% mobilisert i krigens tjeneste, dels i etterkrigstidens. Også de vitenskapsmennene som er sluppet vekk fra de okkuperte Europa er med i dette arbeid. (Einstein som har vært landflyktig siden 1933, oppholder seg nå i Amerika og utforsker fenomenet med de høy-eksplorative stoffene, som er så viktige for den moderne krigføring).

Den norske vitenskapen har også ytet sin skjerv. En nordmann har oppfunnet en redningsdrakt av gummi, som nå hører med til standardutstyret for mannskapet ombord i petroleumstankbåtene. Andre har forbedret utstyret i livbåtene. En annen nordmann har forbedret teknikken ved lagring av matvarer slik at en kan trygge og oppbevare veldige mengder med verdifulle fødemidler. Denne oppfinnelsen kommer til å få stor betydning etter krigen, når man skal gå igang med å forsyne de forskjellige sultne landene med matvarer.

Franskmennene og invasjonen.

14. juni 1940 ble Paris inntatt av de framstormende tyske arméer. 17. juni henvendte den nyutnevnte statsminister Philippe Petain seg til Hitler og bad om våpenstillstand. Dagen etter forlot general Charles de Gaulle landet. Samme aften holdt han en radiotale til London til det franske folk. "Frankrike har tapt et slag", sa han, "men det har ikke tapt krigen. Denne krigen er en verdenskrig og det fins veldige styrker som ennå ikke er satt inn i kampen. Men en dag kommer de til å tilintetgjøre fienden, og da må Frankrike med på å føre seiren hjem."

4 år senere var de Gaulle igjen i London. 6. juni om morgenen, da invasjonen var et faktum, holdt han en ny tale til det franske folk. Nå var det gjen om Frankrike kampen stod. Han var overbevist om at det franske folk ville kjempe med lidenskap men også med disiplin.

Nå blir Frankrike meter for meter befridd av de allierte tropper, godt sekundert av den franske befolkning i invasionsområdene, som har vist en enestående tapperhet. Da invasjonen kom søkte franskmennene først dekning for å gi de allierte fritt spillerum. Senere kom de fram, meldte seg straks til tjeneste hos de allierte og tok del i hjelpearbeidet. Og invasjonstroppene ble mottatt med blomster og jubel.

Men Frankrikes krigsbidrag er større enn dette. I slutten av 1940 rådet det fri Frankrike over en arme på 35 000 mann, 1000 piloter og 20 krigs- og handelsfartøyer. Idag disponerer det over 1/2 million mann med full moderne utrustning, et sterkt flyvåpen og sjøstridskrefter på ca. 300 000 tonn. De franske troppene utmerket seg særlig under befrielsen av Korsika høsten 1943 og har under general Juins ledelse, vist en enestående tapperhet under Italia felttoget og flere ganger brutt gjennom viktige tyske stillinger.

Det kan hende at partisanbevegelsen hjemme i Frankrike ikke blir av mindre militær betydning. Partisanene har hittil fått ordre om ikke å gå til større militære anfall mot tyskerne, men konsentrere seg om sabotasje mot de tyske sambandslinjer bak fronten. Men når de allierte har satt seg mer definitivt fast på fransk jord, kan situasjonen bli en annen.

Den franske motstandsbevegelsen fikk først virkelig vind i seilene høsten 1942. Det uventede og helt tilintetgjørende militære nederlag i 1940, lammet i begynnelsen det franske folk. Store deler av folket hadde også en viss sympati for Petain og mente at Vichyregjeringen gjorde det beste ut av en vanskelig situasjon; mange var "attentister", de ville vente litt å se hvordan sakene utviklet seg, før de tok noe avgjort parti. Men USAs inntreden i krigen, de alliertes framganger (bl.a. i Nordafrika og på Østfronten), tyskerens stadig mer blodige utsugning av det franske folk og Vichyregimets mer og mer åpenbare fallitt, samlet det franske folk mot undertrykkerne.

Tyskerne har ikke tatt med silkehansker på franskmennene. 40 000 menn og kvinner har etter sammenbruddet i 1940 ofret sine liv i motstandsbevegelsen og over 1/2 million er deportert eller sitter fengslet i Frankrike for å ha tatt del i illegal virksomhet. Dertil kommer at Frankrike har 1 million krigsfanger og 700 000 civilarbeidere i Tyskland.

Man regner med at partisanarmeen nå utgjør ca. 300 000 mann. (Feltmarsjall von Rundstedt har selv nevnt tall bortimot 200 000 og han har måttet sende 20 000 tyske soldater til Ain og Juro, 12 000 til Savoyen etc. etc. Før invasjonen ble det gjennomsnittelig drept 50 tyskere om dagen i Frankrike). Partisanene går under navnet "Les Maquis" (ordet betyr egentlig busker). Det første store tilsig fikk partisanene fra våpenstillstandsarmeen som av Petain fikk ordre om ikke å forsvare den fri sonen da tyskerne trengte inn høsten 1942. Krigsfanger som kommer hjem på permisjon, blir ofte borte i fjellene. Hvis tyskerne eller Vichy mobiliserer en årsklasse til arbeidsinnsats, møter 1 eller 2% til registrering, de andre går i dekning og slutter seg til "Les Maquis". (de 700 000 civilarbeiderne i Tyskland reiste de første årene), det samme gjelder jernbanevakter o.l. Partisanene opererer i de forskjelligste deler av landet. De driver systematisk sabotasje og det har forekommet regulære slag med tyske avdelinger.

I 1942 ble de forskjellige motstandsbevegelsene samordnet i en eneste nasjonal organisasjon med et eneste ledercentrum, det såkalte Motstandsrådet, (Mouvements Unifiés de la Resistance eller "MUR"). Rådet har intim kontakt

med Algier. Den nasjonale befrielseskomiteen er på sett og vis i sine vedtak ansvarlig overfor Motstandsrådet som representerer det franske folks vilje. Partisangruppene er ikke satt sammen etter politiske partier; det er bare dyktigheten som er avgjørende. I det hele ser det ut til at den franske maquisungdommen bare tenker på å slåss, på å befri landet sitt. Det er en meget naturlig innstilling, men ikke 100% tilfredsstillende. Man må prøve å få tid til å tenke på den politiske framtiden samtidig.

Amerika og England har fullt ut anerkjent den franske militære innsats i kampen mot aksenaktene. Eden omtalte forleden i en tale Frankrike som den 5. stormakt og Churchill uttalte seg i lignende ordlag i sin underhustale den 24. mai. Hvorfor da ikke anerkjenne den nasjonale befrielseskomiteen i Alger som fransk regjering? For å få et inntrykk av Det Fri Frankrikes stilling, må vi ta et lite tilbakeblikk. 28. juni 1940 ble de Gaulle av den britiske regjering anerkjent som leder for de fri franskmenn og det ble inngått en overenskomst mellom Churchill og de Gaulle om opprettelsen av frivillige franske styrker i England under de Gaulles befaling. Etterhvert samlet den voksende motstandsbevegelsen seg om den franske generalen som også fikk kontakt med motstandsgrupper i Frankrike. Han ble leder for de fri franskmenn, øverstkommanderende for de militære styrker og "ordfører" i imperierådet i Brazzaville. Han hadde dermed omtrent samme fullmakter som en diktator. For å rådde bot på dette ble det fri Frankrikes nasjonalkomite etablert 24/10-41 med de Gaulle som ordfører. Komiteen skulle varetta Frankrikes interesser inntil landet ble befridd. Komiteen ble anerkjent av Storbritannia og eksilregjeringene som en de facto regjering for de områder som står under Det Fri Frankrikes kontroll. I juli 1942 ble det fri Frankrike døpt om til Det kjempende Frankrike og nasjonalkomiteen utvidet med representanter for hjemmefronten. Dette hadde en heldig virkning. USA besluttet å sende representanter til den og Sovjetsamveldet anerkjente den som den eneste representant for franske interesser. Høsten 1942 gikk de allierte iland i Nordafrika, noe som skapte adskillige politiske komplikasjoner. Først fikk Darlan makten i Afrika; da han var blitt myrdet, ble general Giraud den mektigste mann; 6/2-43 lot han seg utnevne til civil og militær øverstkommanderende i afrikansk Frankrike. Først i slutten av mars fikk de Gaulle Eisenhowers tillatelse til å komme til Nordafrika. Forhandlingene der resulterte i at det ble etablert et fellesorgan for Nordafrika og Det Kjempende Frankrike, Den franske befrielseskomiteen, hvor de Gaulle og Giraud skulle være ordførere i tur og orden. Giraud er senere skjaltet ut. Når de Gaulle til slutt seiret over sine mer eller mindre Vichy-tro motstandere, er det fordi han stilte seg på det franske folkets side. Han var og er symbolet på Frankrikes befrielse.

Styret er senere blitt ytterligere demokratisert. Høsten 1943 ble det nedsatt en provisorisk nasjonalforsamling. Den har for tiden 112 medlemmer. Representantene for hjemmefronten er i flertall. I den senere tid er befrielseskomiteens representative karakter blitt styrket ved at også kommunistene er gått inn i komiteen. Det er viktig fordi kommunistene er en ikke uviktig faktor i motstandsbevegelsen hjemme i Frankrike. Men samtidig er all politisk og militær makt blitt samlet i de Gaulles hender. Han er både statschef, regjeringschef og militær leder.

Befrielseskomiteen har gang på gang anmodet den amerikanske og engelske regjering om å følge Sovjetunionens eksempel og anerkjenne komiteen i Alger som fransk regjering eller iallfall som provisorisk regjering i Frankrike inntil folket selv kan rå over sin skjebne. Men hittil uten resultat. Churchill uttalte i underhuset 24. mai at den britiske regjering ikke kunne anerkjenne nasjonalkomiteen fordi den ikke var sikker på om den overveiende del av den franske befolkning sto bak de Gaulle. Nasjonalrådet svarte at det beklaget dette, men forsto Churchills syn.

Det er sannsynlig at det i England er majoritet for å anerkjenne nasjonalkomiteen. Men Englands må vel som så ofte ellers spille meglerens rolle. Amerikanerne ser mer skeptisk på de Gaulle. Dette har mange grunner bl.a. at det amerikanske utenriksdepartement tildeler nokså stivbent og byråkratisk. Amerikanerne har heller ikke sett på Vichy med samme mistro som de andre allierte. Men det er andre grunner. De Gaulle skal ha gjort et dårlig inntrykk på Roosevelt under Casablanca-konferansen. Han opptrådte utfordrende, heter det. (Det skal de Gaulle ofte gjøre, men har sikkert delvis sin grunn i at

han føler seg stemoderlig behandlet av de to store demokratier makter). Ameri-
kaner tror videre hverken på de Gaulles politiske begavelse eller på hans
demokratiske sinnelag og hensikter. De kan støtte sitt syn på de Gaulles inn-
skrenkninger i pressefriheten f. eks.

Det er vanskelig å avgjøre hvem som har saklig rett - hvor stor del av
den franske befolkning som står bak de Gaulle f. eks. - men uansett dette er
det etter vår mening dumt, eller psykologisk, av USA og England å ikke anerkjenne
de Gaulle. Nå er det mange spørsmål som er uklare, spørsmålene om for-
valtningen av og hjelpen til de områder av Frankrike som etterhvert blir be-
fridd. All civiladministrasjon i de befriete soner må overlates til fransk
mennene. Etter fire års slaveri lengter franskmennene etter å styre selv li-
ke sterkt som vi gjør det i Norge. Hvis befrielsestroppene skulle drive noen
politisk kontroll - bortsett fra den absolutte myndighet i selve kampområdene
da vil ordet frihet få en bitter bismak for franskmennene. Nå har riktignok
Cordell Hull de facto anerkjent nasjonalkomiteens krav om kontroll av civilad-
ministrasjonen, men vestmaktene har ikke sluttet noen avtale med nasjonalkomi-
teen på samme måte som med den norske, hollandske og belgiske regjeringer om
at myndighetene i de respektive land skal overta civilforvaltningen så snart
de militære operasjoner er opphørt. Men kanskje er den praktiske forskjell
ikke så stor. Churchill meddelte 14. juni at det allerede var utnevnt to
franske regionalkommisærer for distriktene Normandie og Rouen. Under enhver
omstendighet kan dog det faktum at vestmaktene nekter å anerkjenne de Gaulle,
virke som et mistillitsvotum til den franske motstandsbevegelse. Det er u-
heldig av flere grunner, ikke minst for vestmaktens fremtidige forhold til
Frankrike. Dernest vil det styrke de organiserte partisaners kampevne om
deres leder utenlands, de Gaulle, får en sterkere formell stilling. Hjemme-
fronten har også pekt på betydningen av å ha en regjering som alle kan samle
seg om når seiren er vunnet.

Det kan godt være at de Gaulle er lite demokratisk. Det vil vise seg
når krigen er slutt. Men da blir det det franske folks sak å sjalte ham ut.
Man kan ikke redde det franske demokrati ved å la være å anerkjenne de Gaulle.
Det franske demokraties fremtid ligger det eneste sted det kan ligge - i hen-
dene på det franske folk. Og hvis det franske folks selvbestemmelsesrett be-
grenses på denne måte, vil det skape bitterhet mot USA og England og gi de
Gaulle bedre chanser for å gjennomføre et diktatur dersom han ønsker det.

Den foreløpig siste fase i utviklingen er at den franske nasjonalkomite
har proklamert seg selv som provisorisk fransk regjering etter oppfordring
fra motstandsbevegelsen hjemme og nasjonalrådet i Algier. De Gaulle har un-
derhandlet med Churchill i London og skal nå reise til USA og Roosevelt har
ønsket ham velkommen.

- o -

Ny ydmygelse av N.S.

I "Verordnungsblatt für die besetzten norwegischen Gebiete" nr.4 (5. juni
1944) offentliggjøres herr Terbovens siste anslag mot det norske folk, en
"Forordning om opprettelse av tysk sivildomstol i Norge".

Vi gjengir nedenfor endel punkter fra forordningen:

§ 1: Ved Reichkommissariatet i Norge opprettes en tysk sivildomstol med sete
i Oslo.

§ 2: Den tyske sivildomstol skal behandle alle tvistemål mellom tyske stats-
borgere seg imellom og mellom tyske og norske statsborgere i saker angående
formuerett og arbeidsrett, såfremt:

- a) saksekte på det tidspunkt da klagen blir inngitt, har sin bopel, sitt
oppholdssted eller sin forretning eller bedrift i Norge og norske dom-
stoler ellers ville være kompetente, eller
- b) handlingen som forplikter til skadeserstatning, ble begått i Norge,
eller
- c) saken ellers ifølge norsk rett skulle avgjøres ved norsk domstol.

staten så vel som institusjoner og sammenslutninger av personer som under si-
ne respektive navn sakseker eller kan bli saksekt, skal behandles på samme
som privatpersoner.

De ovennevnte bestemmelser gjelder ikke for det tyske rike og for tyske of-
fentlig-rettslige institusjoner, hvis de ikke selv underkaster seg denne saks-

behandling.

Den tyske sivildomstols kompetanse utelukker enhver behandling av slike
saker ved norske domstoler.

§ 4: De bestemmelser som gjelder for tyske statsborgere gjelder også for fore-
tagender med overveiende tysk kapital med næringsmessig formål

§ 5: Den tyske sivildomstol treffer sin avgjørelse ved en enkelt-dommer, som
er oppnevnt av Reichskommissar og er skikket for dette ombete ...

§ 7: For behandlingen av saker ved den tyske sivildomstol gjelder den
tyske sivilprosessordnings forskrifter.... Ved den tyske sivildomstol kan og-
så norske sakførere fungere....

§ 8: Den tyske sivildomstols avgjørelser er uangrivelige....

§ 9: Tvangsfullbyrdelsen foregår etter tysk rett ...

Av de siterte bestemmelser fremgår det altså at i sivilrettslige saker
hvor den ene part er tysk statsborger eller et foretagende med overveiende
tysk kapital, vil en norsk statsborger eller den norske stat stå helt rettløs.
Slike saker vil heretter bli pådømt etter tysk rett, av en tysk enkelt-dommer
(funnet skikket av Terboven) i den tyske sivilprosess former, og tvangsfull-
byrdelsen vil skje etter tysk rett. Dertil kommer at denne domstols avgjør-
elser er uangrivelige, de kan ikke appelleres.

Det må være med blandede følelser NS mottar en slik forordning. Med et
pennestrek setter Terboven her hele det norske rettsapparat ut av spillet,
fra underrettene og opp til den nasjonalretts høyesterett. Systemet for under-
kuelsen av det norske folk blir enda videre utbygget, enda et nytt apparat
for å utbytte og knekte oss er etablert. Vi kjenner den tyske strafferett
fra før, gjennom Gestapo og Polizeigericht Nord. Nå skal denne form for ret-
tergang også gjennomføres på det sivilrettslige område. For oss er det ingen
overraskelse. Vi har forlenget sett at tyskernes planmessig arbeider for å
gjøre vårt land til et "Gau Norwegen" innenfor det Tyske Rike. Men for dem
som har trodd på at "veien til Norges frihet går gjennom Nasjonal Samling",
for dem må herrefolkets siste forordning være et slag i ansiktet.

+ o +

Transformatorer og Krig.

A/S Per Kroer har tilstilt sine funksjonærer følgende rundskriv datert
31. mai: "Som bekjent brøt våre transformatorfabrikk tirsdag morgen den
30. mai. Endel ukjente personer tiltvang seg adgang til fabrikkområdet, "ar-
resterte" vaktpersonalet og anbragte disse i tilfluktsrommet på Elektrifabrikk-
ken, og foranstaltet sprengninger og brannstiftelsen. I fabrikkens var et
stort antall transformatorer i arbeid og endel allerede ferdige. Blandt disse
var 2 stk. 30 000 kVA transformatorer til Koro Kraftanlegg, en 20 000 kVA
transformator til Oslo Elektrisitetsverk, en kVA transformator til Kykkels-
rud. Videre store transformatorer til Bergen, til Hamar, Vang og Furnes komm.
Kraftselskap, og mange andre kraftanlegg og elektrisitetsverker. Til militæ-
re formål var der ingen transformatorer i fabrikkasjon. Utover nybestilling-
ene hadde vi til reparasjon endel mindre og større transformatorer overveien-
de av vårt eget fabrikkat. Brannen er en forferdelig ulykke, idet det ikke
kan unngås at kraftstasjoner og elektrisitetsverker samt statsbanene blir
skadelidende. Elektrifabrikken er ikke skadet, så giften ved denne fortset-
ter uforandret så snart den elektriske strømtilførsel er bragt i orden. Vi
har funnet det riktig å gi denne orientering da våre folk stadig får spørsmål
i forbindelse med brannen. Vi vil her også nevne et rykte om at fabrikkens
skulle beslaglegges, eller endog var beslaglagt. Det ligger absolutt ingenting
til grunn for dette."

Skrivelser av bekjente innhold er sendt omkring til firmaets forretnings-
forbindelser.

Når man leser ovenstående sirkulære, får man rent umiddelbart det inn-
trykk at det er skrevet med påholden penn og at Terboven er den egentlige
forfatter. Vi vet imidlertid at så ikke er tilfellet. Sirkulæret er sendt
ut på firmaets eget initiativ, og det gir uttrykk for et syn på den kamp vi
er oppe i som ikke bør bli stående uimotsagt, så meget mer som saken har vakt
oppmerksomhet i vide kretser.

Derfor kan vi friske litt på firmaets hukommelse når det gjelder de trans

transformatorperson var i arbeid. Foruten de som er nevnt, var det bl.s. en transformator på 4000 kVA til Arendal Smelteverk; den var til reparasjon og skulde når den var ferdig, erstatte den transformator som en commando-tropp ødela ved smelteverket i vinter. Skal vi være enige om at en transformator av denne art har militær betydning? Videre var det en rekke transformatorer til elektriske lokomotiver. I denne forbindelse skal vi minne om Ludendorffs ord: "I enhver krig kommer det til et punkt da lokomotiver er viktigere enn kanoner." Dette punkt er nå nådd i denne krig, og trafikken på de norske jernbaner er så viktig for tyskerne at de har sendt 51 lokomotiver til Norge. Videre var der 2 stk. transformatorer på 175 kVA til det tyske firma a/s Mineral.

Når det gjelder transformatorene til de norske kraftverker, fremstiller firmaet det slik at ødeleggelsen bare går ut over norske interesser. Men om et norsk kraftverks kapasitet blir utvidet idag, er det tyskerne og ingen andre som får nytte av det. Eller er det kanskje noen norsk forbruker som får utvidet sitt konsum nå med så meget som 100 watt? Nei, den elektrisk strøm er tatt i den tyske krigsmaskins tjeneste, enhver øket leveranse går til bedrifter som arbeider for tyskerne eller til tyske brakkeanlegg o.l.

Det er også grunn til å huske at ved det som skjedde 30. mai er a/s Per Kures kapasitet for reparasjoner av transformatorer sterkt redusert for lengre tid fremover, og det er ikke vanskelig å forestille seg hva det kan bety nå da tyskerne under sin siste desperate kamp presser de besatte lands produksjonsliv til det ytterste for sine krigsformål. I denne kamp har alle som virkelig ønsker at Tyskland skal lide nederlag og de undertrykte land befrikk, plikt til å være med og bære ofrene som kreves. Nå blir alle krefter satt inn for å sikre den endelige seir. Hvert bidrag teller, på det militære som det økonomiske område. Og selv om man ville se bort fra de plikter som påhviler oss som en av de kjempende allierte nasjoner, selv om man ville se saken ut fra et rent nasjonal-egoistisk synspunkt, stiller den seg abderledes enn den fortøner seg for firmaet Per Kure. Okkupasjonen har direkte kostet Norge 7 millioner kroner pr. dag i gjennomsnitt, og disse omkostninger er av forskjellige grunner stigende - for ikke å tale om hva okkupasjonen ellers betyr av ofre og lidelser. Kan derfor innsatsen fra norsk side forkorte krigen bare med noen få dager, vil det allerede rent økonomisk forsvare ganske store ødeleggelser.

Og saken har enda en side: Ofrene både i menneskeliv og verdier blir mindre ved fornuftig og planmessig ledede sabotasje-aksjoner enn ved bombing fra luften. Ved å plukke ut et enkelt ledd i produksjonsprosessen og lamme det, kan man i mange tilfeller effektivt stanse en stor bedrift, som det kanskje ville koste det mengdebeltet å sette ut av spillet ved luftbombardement.

I denne forbindelse kan det være grunn til å sitere litt av et skrift som Danmarks frihetsråd har utgitt: "Hva tjener sabotasjen til?": "Vet De at en dansk fabrikk (Rekyriffel-Syndikatet) i okkupasjonstiden har fremstilt og reparert kanoner for 80 millioner kroner til tyskerne? D.v.s. i gjennomsnitt 65 000 kr. om dagen. Forestill Dem, hvor mange menneskers død og lemlestelse som blir følgen av bare en dags produksjon fra denne ene danske fabrikk. Men det fins hundrevis av andre og mindre fabrikker som også produserer deler av krigsvåpen. Bare på Nørrebro i København arbeides for den tyske krigsmakt på 260 arbeidsplasser. Men på alle disse steder ble man nødt til å innstille arbeidet da bydelens transformatorstasjon en dag ble sprengt i luften. Mange menneskers liv kan spares ved bare en times strømbrudd, om bare en enkelt maskin ødelegges... Hver eneste leveranse av kanoner, flydeler, biler, uniformer, sko og levnetsmidler etc. utsetter tidspunktet for fiendens nederlag og for freden."

Vi ønsker fred, frihet og demokrati, og hvorfor skulle vi få alt dette gratis, som de andre undertrykte folk i Europa måtte kjempe seg til og betale med blod, tårer og ødeleggelser..."

I 1942 holdt Hitler en tale om de alliertes invasionsplaner og ropte til slutt ut under bredende applaus: "Men spør man hvor denne invasjonen skulle komme, kunne man danne seg en mening om det hvis man hadde hatt med noenlunde forstandige folk å gjøre, men ikke når man er stillet overfor militære idioter."

K R O N I K K E N
Nr. 13 22. juni 1944
UKEN SOM GIKK (15. - 21. juni)

På invasionsfronten er ukens store begivenhet cerneringen av Cherbourg. Den 18. juni ble det meldt at amerikanske og franske styrker var nådd fram til Cotentin-halvøyas vestkyst i området ved Barneville-Carteret, og dermed hadde de allierte vunnet en avgjørende seir i kampen om den franske storhavn; den er nå totalt avskåret, da man kan se bort fra muligheten av tysk kommunikasjon med den sjøverts. Den kile som ble slått igjennom til kysten, var til å begynne med ca. 10 km. bred, men ble snart utvidet ved tilførsler av reserver til gjennombruddstedene, og etter hissig, men forgjeves, motangrep trakk tyskerne sine styrker nordover langs kysten, utsatt for kraftige angrep fra fly og skipsartilleri. Man regner at de tyske styrker som befinner seg nord for de alliertes linjer, i alt utgjør ca. 30 000 mann, d.v.s. mellom 3 og 4 divisjoner, for en stor del elitetropper med førsteklasse utstyr.

Omtrent samtidig økte de allierte sin offensive virksomhet på høyre flanke, hvor den 20. juni både Valognes og Montebourg ble meldt erobret, og framrykningen mot Cherbourg fortsatte i temmelig raskt tempo. Den 21. juni ble det meldt at de allierte tropper allerede hadde kampkontakt med byens ytre forsvarsverker, og at det avgjørende slag om den viktige havn var innledet. Det ser ut som om tyskerne etter gjennombruddet til vestkysten har valgt å trekke sine styrker innenfor byens befestninger og ta imot den avaluttende offensiv med støtte i dem. Garnisonen har fått ordre om å kjempe til siste mann. Da befestningene skal være ganske sterke også på landsiden, er det mulig at det ennå kan være en tid før Cherbourg faller, men erfaringene fra Bizerte og Sevastopol viser at forsvarerne i slike tilfeller kan oppleve ubehagelige overraskelser. Ikke minst kan det inntreffe her hvor angriperne står over en slik knusende overmakt både til sjøss og i luften.

Ved Normandie-fronten forøvrig er det ikke store forskyvninger, bortsett fra at de allierte har avansert ytterligere i retning av St. Lo og nå bare står 3 km. fra byen, som ligger under artilleriild. St. Lo er et betydelig trafikknutepunkt, og ellers markerer byen naturligvis en viktig etappe på veien mot vestkysten ved halvøyas basis, hvor en ny omfatningsoperasjons kontur er avtegnet seg mellom Carteret og Coutances. Avsnittet mellom St. Lo og Caen har ellers til tider vært gjenstand for sterke tyske motangrep, således i slutten av foregående uke, da Rommel satte inn 4-5 panserdivisjoner, uten synderlig andre resultater enn gjenerobringen av Tilly-sur-Seules, som de allierte tok tilbake igjen den 20. De allierte har tatt 15 000 fanger på 15 dager, tyskerne 5000.

En oversikt over invasionsforetaket i sin helhet etter to ukers kamper er gir grunn til optimisme. De allierte har brudt fast i sin hånd, og Cherbourgs fall kan bare være et spørsmål om tid. Noe virkelig alvorlig forsøk på å kaste angriperne på sjøen har tyskerne ikke måttet eller våget; de har så og si fra første stund av måttet akseptere eksistensen av den annen front på fransk jord, og har hittil heller ikke satt inn sterkere angrep mot de alliertes forbindelseslinjer sjøveien. Tilførselene av reserver og materiale har derfor kunnet foregå nokså uforstyrret, selv om mangelen på en havn med større kapasitet naturligvis er følebar. Ennå er imidlertid slaget bare på et forberedende stadium; først etter Cherbourgs fall kan man vente endog større anlagt offensiv. Hittil har de allierte vesentlig måttet innskrenke seg til å operere innenfor skipsartilleriets rekkevidde. Den tyske overlevelse er på sin side hemmet av uvissheten m.h.t. nye landgangsforetak og - idet reservene er meget sparsomme og må disponeres med forsiktighet - og av de alliertes kraftige bombing av sambandslinjene bakover; valgene av angrepsmål synes å peke på en planmessig strupning av tilførselene til hele området mellom Seine og Loire. De franske friskarer har i den siste tid også vært mer virksomme, særlig når det gjelder sabotasjehandling mot kommunikasjonene (bl.a. i Bretagne og Rhone-dalen), og i det sørøstlige Frankrike har virksomheten delvis gått over til åpen gerilja, f. eks. i traktene ved G. shoble, og Signalet til den store reising er imidlertid ennå ikke gitt, og vil vel

først komme i forbindelse med en alliert offensiv med videre mål.

Det hemmelige våpen. I mangel av militære suksesser satte tyskerne den 17. juni inn det nye våpen som har spilt en så stor rolle i propagandan helt siden ifjor sommer. Det er ganske enkelt en bombe forsynt med vinger og egne fremdriftsmidler. Lengden av hele apparatet er 5 m., vingefanget 8 m. Bomben startes fra en slags rutsjebane med skinner, ved hjelp av en rakettanordning, mens den videre fremdrift synes å skje ved hjelp av motor og propeller. Det er imidlertid feilaktig når det først ble meldt at bomben var fjernstyrt ved hjelp av radio-bølger; den er bare forsynt med en gyroskop-anordning som stabiliserer kursen; den kan ikke endres etter utskytingen, og projektilet er derfor bl.a. utsatt for avdrift som følge av vind. Aksjonsradius dreier seg om 240 km, og farten er omkr. 500 km. i timen, d.v.s. at moderne jager med hell kan bekjempe de flyvende bomber ved å skyte dem ned over åpen mark; det samme gjelder luftvernet. Sprengvirkningen, som tyskerne har forsøkt å fremstille som ganske enorm, svarer nøyaktig til virkingen av en vanlig 1 tonns flybombe. Den bombevekt som hittil har vært felt over England på denne måte, dreier seg om 120 tonn pr. døgn. Det ville altså ta mer enn en uke å felle 1000 tonn, en bombevekt det allierte fly kaster mot tyske mål i løpet av en halvtime.

Allerede disse tall viser det helt urimelige i de tyske påstander om våpnets epokegjørende karakter og formelig krigsavgjørende betydning. Dertil kommer at den høyst omtrentlige innsikting av ilden gjør at en stor del av bombene faller på steder hvor de liten eller ingen skade gjør; et ordinært flybombardement har en ganske annen effektivitet. Selv om bombene er billigere å fremstille enn fly, er det også tvilsomt om de rent produksjonstekniske representerer noe framskritt, idet jo "tapsprosenten" er 100, d.v.s. våpnet kan bare brukes en gang. P.g.a. den beskjedne aksjonsradius må også startbanene konsentreres til et forholdsvis begrenset område, som er sterkt utsatt for alliert luftbombardement; man regner at bombing av Pas de Calais-området gjennom hele våren (sammen med bombing av fabrikkene i Friedrichshafen, som fremstiller det nye våpen) har redusert innsatsen av det til 1/4 av hva som var planlagt.

Sammenholdt viser alle disse opplysninger ganske klart at den egentlige militære verdi av det nye våpen er høyst tvilsomt; det er betegnende nok heller ikke satt inn på selve invasjonfronten, men mot den engelske hjemmefront. Det er et - ikke særlig effektivt - terrorvåpen, som kan være plagsomt og i den første tid skape en viss følelse av usikkerhet, men hvis virkninger er beskjedne sammenliknet med f. eks. den bombing England ble utsatt for i 1940-41, for ikke å snakke om bombing av Tyskland nå. Å håpe på videre moralske virkninger av det nye våpen i England er allerede fåfengt; svenske korrespondenter i London melder således at livet går sin vante gang. Først og fremst har nok innsatsen av det nye våpen vært beregnet på å stive opp den tyske moral, gjennom den mystikk og propagandablest som er skapt omkring det. Det vil imidlertid vise seg at virkningen av en slik stimulerende injeksjon blir temmelig kortvarig når de reelle resultater uteblir. Det interessanteste ved det hele blir til syvende og sist at den tyske ledelse bedømmer situasjonen så pessimistisk at man allerede nå, før det virkelige invasjonsslag har begynt, kaster et slikt kort på bordet. Psykologisk sett hadde det utvilsomt større verd så lenge det var skjult i spillerens erme.

På det Karelske Nes har russerne vunnet en ny avgjørende seir. I løpet av 10 dager har de utrettet hva de under vinterkrigen brukte 3 måneder på: å gjennombryte det finske stillingssystem i hele sin dybde og erobre Viborg, hvis fall ble meldt 21. juni. At dette har skjedd til tross for at finnene denne gang hadde langt mer og bedre materiell, at de hadde tre linjer isteden for en og at sjøene og elvene på Neset nå er åpne, viser hvilken enormt øket slagkraft den russiske arme har erhvervet seg i løpet av de siste 3 år. Taktisk sett synes gjennombruddet først og fremst å bero på en voldsom konsentrasjon av artilleri i de fremre linjer, med direkte beskytning på hold ned til 1000 meter. Sterke panseravdelinger har også vært satt inn, og flystøtten har vært meget effektiv. I alt ble det satt inn 15 divisjoner marktridskrefter på den forholdsvis smale front, og deres konstante trykk rev opp finnernes høyre flanke i en bredde av 50-75 km, med den følge at stillingene på venstre fley ble uholdbare.

Det kan neppe slå feil at den militære avgjørelse på den finske front dermed er falt. Russerne står allerede 10 km vest for Viborg og truer Finnlands hjerte, byene og industrien som er konsentrert i den sørlige del av landet. Det fins hverken befestningslinjer av betydning eller naturlige hindringer av vesentlig art nå mellom de russiske tropper og Helsinki, og den betydelige del av de finske stridskrefter som har vært satt inn på Svir-fronten (Aunus-neset mellom Ladoga og Onega), er utflankert. Noen tysk hjelp kan finnene i den nåværende situasjon ikke regne med; Dietls styrker er bundet i nord hvor de står, og selv om tyskerne ville avse noe av sine strategiske reserver (hvilket er høyst usannsynlig), ville de sikkert ikke nå fram tidnok til å øve noen innflytelse på den militære utvikling. Finnlands stilling er i virkeligheten håpløs, og vil formodentlig føre til kapitulasjon i nær framtid. En desperat sluttkamp er naturligvis ikke utelukket, men vil bare øke lidelsene uten å kunne endre noe i situasjonen. Den politiske uro er vokst betydelig i Finland i de siste dager, og man kan nå som helst vente dannelsen av en ny regjering med det mål for øye å søke fred; visse ting tyder på at det alt er opprettet kontakt med russerne. Det eneste som kan gi finnene en viss posisjon i forhandlingene, er også umiddelbar handling, da naturligvis russerne har interesse av en så rask avvikling av det finske engasjement som mulig nå foran hovedoffensiven på østfronten. En separatfred vil frigjøre ganske betydelige tropestyrker og bl.a. sjøstrategisk skape nye muligheter for operasjonene mot Balticum, men ikke minst vil den få politisk betydning som ånskuelsesundervisning for de tyske vasaller på Balkan. Den kan også få konsekvenser for den militære situasjon i nord, hvor bl.a. Finnmark igjen kommer i forgrunnen.

I Italia fortsetter den allierte framrykking i samme raske tempo som før. Frontlinjen går nå omtrent fra Piombino over Trasimeno-sjøen og Perugia ut til kysten ved et punkt sør for Ancona. De reserver som er sendt sørover - og som i høy grad svekker Tyskland overfor invasjonstyrkene - har hittil ikke i særlig grad kunnet bremse opp retretten, og det er et spørsmål om det lykkes tyskerne å holde Pisa-Rimini-linjen i noen lengre tid.

I Stillehavet har amerikanerne med innsats av sterke flåte- og luftstridskrefter gjort et nytt dristig sprang ved landgangen på Saipan, en av de viktigste øyer i Marianene, nord for Guam. Amerikanerne har alt herredømmet over 1/2 av øya og melder om nedskytning av 600 japanske fly. Lykkes denne operasjon helt ut, vil Karolinene være omklamret og isolert, og de japanske baser på Jap og Palau representerer den eneste gjenstående hindring på veien mot Filippinene.

Luftkrigen i Europa er karakterisert av fortsatte voldsomme angrep særlig mot den tyske oljeindustri, med styrker på 1000 - 2000 fly - et talende vitnesbyrd om de alliertes overlegenhet i luften.

I Aftenposten for 21 juni

finner vi følgende notis: "Under en uoverenstemmelse mellom to menn på en av gatene i Oslo forleden ble den ene plutselig rebelsk og truet flere av de forbigående med pistol. Deretter stakk de begge av, idet de skjøt vilt omkring seg. De som hadde vært vitne til episoden tok straks opp jakten etter bråkmakerne som kort tid etter ble overmannet og arrestert av politiet. Det viste seg at begge forbryterne var i besittelse av illegale propagandaskrifter. Takket være den menstergyldige holdning fra trafikantenes side, lyktes det myndighetene å ta hånd om de to frekke provokatører, hvis eneste mål var å skade sine landsmenn. Episoden er for øvrig betegnende for den avvisende holdning som stadig flere inntar overfor terrorister og andre forbryterske elementer."

Til belysning av den nazistiske propagandas vederheftighet kan vi meddele at de to arresterte notisen handler om er frontkjemperne Einar Sigvart Lerfald, f. 19-11-1917 i Egge, og Arnt Harald Stormoen, f. 9-8-1921, begge f.t. bosatt i Parkveien 50, Oslo, fast knyttet til Gestapo som angivere.

Fra Hjemmefrontens ledelse til de mobiliserte årsklasser.

Faren for mobilisering til tysk krigstjeneste er ikke over!
Dere har krysset fiendens planer i første omgang, men han vil prøve nye metoder for å få tak på dere.

Fienden har skjont at han har ropet seg, at offentlig innkalling av årsklassene har reist våpenføre menn til desperat motstand. Av taktiske grunner holder han seg nå i ro forat dere skal vende hjem. Fienden tror ikke at dere kan holde ut!

Planen er nå å bryte fronten ved list og bedrag. Fienden vil gjøre alt for å skape et skinn av at det ikke er tale om mobilisering til krigstjeneste. Han vil forsikre at det gjelder avsløsning av dem som idag er på tvangsarbeide. Han vil kalle dere inn enkeltvis ved brev og true med de strengeste straffer og med repressalier mot familien hvis dere ikke vil arbeide. Han vil søke å bryte samholdet ved å la visse grupper av dere være i fred foreløpig. Han vil skape falsk trygghet. Og så en dag gjør han det store kuppet, stenger dere inne i byene og har dere i sin hånd.

Dette må ikke skje! Vi har ikke lov til å la dette skje! Hold dere fortsatt hjemmefra!

Vi kan ikke vinne kampen mot mobiliseringen ved et skippertak i løpet av en måned. Vi må innstille oss på langvarig stillingskrig. Vi kan ikke overvinne vanskene ved å søke våpenkamp med fienden nå. Forsvarssjefen og Den allierte overkommando har sagt klart og tydelig fra om det og vi har å adlyde kommando! Vi må redde oss unna fiendens lange fangarmer. Vi må finne former for dekning som er mere permanente. Bare et fåtall kan i lengden leve i skogen på feltmaner. Årsklassene må ut av skogen og over i landsgagnlig arbeid på landsbygda. Men de må ikke vende hjem!

Praktiske råd til de mobiliserte årsklasser.

1. Sett deg i forbindelse med slekt og venner. Skaff deg det nødvendigste utstyr og dra avsted. Har du sykkel, så bruk den. Hvis ikke gå til fots.
2. Utnytt dine kontakter på landsbygda fra arbeid eller ferie eller din slekt eller dine venner. Ett eller annet sted vil du ha et inntak når du tenker deg om.
3. Meld deg ikke til noenslags registrering.
4. Gjør det arbeid du blir satt til så godt du kan og legg godviljen til. Det du ikke kan, kan du lære!
5. Skap ikke noe hemmelighetskremmeri omkring din person. Menhold deg i ro der du arbeider. Bland deg ikke med andre. Snakk ikke med fremmede.
6. Gå ikke rundt med den innstilling at det er andres plikt å hjelpe deg. Vær nøysom og utholdende og hjelp deg selv.
7. Vær på vakt mot ettersøking. Tenk på hvordan du lettest kan komme unna.
8. Vær på vakt mot provokatører og tyske agenter som er ute og snuser.

- o -

Sommerferie.

Sommerferien står for døren. Mange reiser på ferie til andre kanter av landet og treffer nye mennesker og nye samfunnslag. Særlig reiser byfolk ut på landet og kommer i kontakt med bondebefolkningen. Da har de en viktig oppgave: å fylle.

Hjemmefronten trenger idag bøndernes hjelp som aldri før, ikke minst fordi en stor del av de mobiliserte ungdommer må skaffes gårdsarbeid. Det er din plikt å snakke med de bønder du kjenner å prøve å få dem til å huse en eller flere av de utkalte. Kanskje vil bonden synes at det er for farlig å hjelpe. Da får du rolig forklare ham hvor meget det gjelder. Kanskje synes bonden i det hele tatt at bybefolkningen gjør unødig mye bråk og setter livet inn for "bagateller". Byfolk på sin side irriteres kanskje over at bønderne i enkelte tilfeller omgås nazistene i bygda etc. Da er det best for begge parter å snakke ut. Forklar bonden hvorfor vi slåss, fortell om nazistenes framgangs- måter etc. Prøv å få ham til å forstå vår situasjon, likesom du må sette deg inn i hans. Det er din plikt i sommerferien!

Internasjonal valutakonferanse.

De Forenede Nasjoners økonomiske fredsmål kommer til uttrykk i Atlanterhavspaktens 4. og 5. punkt. Punkt 4 lyder: ".....Storbritannia og USA etterstrever at alle stater, store som små, seierherrer og beseirede, skal ha samme muligheter til handel og tilgang til de råvarer, som de trenger for sin økonomiske velstand." Punkt 5: "De to land ønsker å skape det mest mulig omfattende samarbeid mellom alle nasjoner på det økonomiske område for å sikre alle bedre arbeidsvilkår, økonomisk oppsving og sosial sikkerhet." Disse prinsipper, som er godkjent av de andre allierte makter, blir klarere når de sammenholdes med Roosevelt's erklæring i januar 1941 om de fire friheter: "..... Den tredje er frihet fra timelig nød, det vil i internasjonal mening si økonomiske overenskomster, som sikrer hver stat muligheter for å skjenke sine innbyggere et liv i fred og velstand - overalt i verden."

Den økonomiske krise som begynte i 1929, fikk katastrofale følger for varebyttet mellom landene. (Verdien av den samlede verdenshandel, regnet i millioner gamle gull-dollars, var i 1930 55 559, i 1938 var den redusert til 27 588 eller til nokså nøyaktig halvparten). De fleste økonomer og finans- eksperter er enige om at denne nedgang i det internasjonale varebyttet, den økonomiske isolering, førte til senket levestandard og øket arbeidsløshet, til bittere kamper om de markeder som var igjen, og i siste instans til opprustning og krig. En flerhet av økonomene verden over har derfor satt opp gjenreisningen og utbyggingen av den internasjonale handel som et av hovedpunktene i den økonomiske reorganisasjon. (De regner ikke med at man vil vende tilbake til den gamle "frihandel", men at det blir nødvendig med en ganske utstrakt regulering av utenrikshandel, valuta og internasjonale kapitalbevegelser).

Det er klart at bestrepelsene for å øke varebyttet bare blir ett av de økonomiske saneringstiltak. Produksjonen innen de forskjellige landene må økes ved nye tekniske metoder etc., varene må ved rasjonalisering gjøres billigere så folk har råd til å kjøpe dem, befolkningens kjøpekraft må heves og sikres ved en rasjonell lønns-, skatte- og forsikringspolitikk etc. Men det er meningsløst for et land å produsere f. eks. mer matvarer enn det trenger selv hvis det ikke kan få avsatt overskuddet på utenlandske markeder. Nå vil ofte andre land trenge produktene, men de har ikke råd til å kjøpe dem, valuta- eller transportvansker stiller seg kanskje også i veien. Det blir derfor et håp for framtiden at de forskjellige land får en "internasjonal kjøpekraft" SOM ER FULSTREKKELIG til å sikre de respektive befolkninger de viktigste av de varer de trenger fra utlandet. Å hindre sult f. eks. er ikke bare et produksjonsproblem, det er også et fordelingsproblem, et spørsmål om å få fordelt verdens rikdommer.

Det gjelder å utbygge verdenshandelen. En slik utbygging og utvidelse er avhengig av at valutaproblemet blir løst på en tilfredsstillende måte. Under mellomkrigstiden ble utnyttningen av verdens rikdommer bl.a. hindret og delvis umuliggjort fordi enkelte land manglet valuta til å dekke sine behov på verdensmarkedet; noen land skrev ned sin valuta for å gjøre sine eksportvarer billigere og dermed mer konkurransedyktige; andre land gikk til sperring og kontroll av valutaomsetningen. Og de bilaterale clearingavtalene kom mer og mer i bruk (avtaler mellom to land at det ene ikke skal kjøpe mer fra det annet enn det selv får selge til det, og omvendt). Dette førte enten til at handelen mellom de to land ble skåret ned slik at bare den ene part fikk sine behov dekket, eller til at den økonomiske mektigste part (som Tyskland overfor Balkanstatene) påtvang den annen varer det ikke hadde bruk for som betaling for verdifulle leveranser).

Idag er det en utbredt oppfatning at det bare gjennom et intimt internasjonalt økonomisk samarbeid kan skapes et system som kan klare å utnytte de tekniske muligheter til å skape nok varer, til å holde menneskene i produktiv virksomhet og til å fordele varene. For å gjennomføre dette blir det nødvendig med en internasjonal valutaorganisasjon.

Bortsett fra det storstilte hjelpetiltak UNRRA, har den nye internasjonale økonomiske politikk hittil manifestert seg i den amerikanske låne- og leielov, som Storbritannia har sluttet seg til gjennom leveranser av krigsmateriell etc. Låne- og leieloven sikrer de allierte makter den hjelp de trenger

under krigen uten at leveransene begrenses av at landene for øyeblikket ikke har nok valuta å betale med. Mer omfattende planer har sett dagens lys. I april 1943 framkom det både i England og Amerika halvoffisielle planer til løsning av verdens valutaproblem: Keynes-planen og White-planen, som begge går ut fra det syn at hensikten med et internasjonalt valutasytem bør være å skape forutsetninger for en omfattende og regelmessig utveksling av varer og tjenester mellom alle land i verden. Disse to framlegg er nå samarbeidet til en ny plan som har fått et såpass offisielt preg at president Roosevelt har innkalt til en internasjonal valutakonferanse i USA 1. juli. Planens innhold er at det skal opprettes en permanent internasjonal valutakommisjon som skal forvalte et valutafond på 8000 å 10 000 millioner dollar. Medlemsstatene skal betale bidrag til dette fond etter et kvotesystem. Deltagerne hjelpes på den måte at de av fondet skal kunne få kjøpt valuta for inntil 2 ganger deres innskudd i fondet mot betalingi egen valuta. Blir det knapphet på en valuta f. eks. dollar, kan denne bli midlertidig rasjonert. Planens hensikt er å smøre den internasjonale handels hjul. Hvis et lands ordinære valutatilgang blir midlertidig redusert, kan landet benytte seg av valutafondet og på denne måte sikre en jevn import. Dette skaper også stabilere arbeidsforhold for eksportlandet. Men planen er ikke noe Colombi egg, som med ett slag skaper velstand verden over -- det har den heller ikke hatt til hensikt --, den kan dog være til god støtte, ikke minst for de mindre nasjoner.

Man håper at konferansen, som skal behandle en rekke viktige problemer bl.a. valutakursenes stabilisering og regulering, skal gjøre slutt på den epoke da mangelen på en internasjonal pengepolitisk samarbeidsorganisasjon førte til den forgiftete atmosfære som denne krigen ble født i. De forskjellige landene bør ha rådgivende instanser å henvende seg til når det gjelder landenes utenlandske gjeld etc. På denne måte håper man å kunne unngå voldsomme forstyrrelser i produksjon og varebytte og økning av arbeidsløsheten. Disse faktorer fører nemlig alltid til depresjon og økonomisk usikkerhet.

- o -

Finnlands skjebne.

Den finske statsminister Linkomies har holdt tale til det finske folk. Han uttalte at de små nasjoner har like stor rett til frihet og sikkerhet som de større nasjoner, og derfor vil finnene også kjempe for sin frihet. Han fremhevet videre at Finnlands kamp idag er en forpostfektning for alle Europas stater og ganske særlig for Norden. Disse to hovedpunkter i hans tale, den første en sannhet som er blitt et ledemotiv for de demokratiske nasjoners politikk, det annet en ren absurditet, gir igrunnen kjernen i den finske politikk konflikt, en konflikt hvis foreløpige løsning har ført til de aller største ulykker for landet. En gang syntes vi at Finland i prinsippet kjempet for alle små nasjoners frihet. Vi samlet ryggsekker og klær til finnene og endel nordmenn dro på "korstog" til den finske front. Og det var ikke bare vi. Franske skip lå klare for avgang, fullastede med soldater og materiell, og også England var villig til å hjelpe. En bølge av sympati skyllet opp mot Finland fra hele verden -- ikke ut fra en saklig vurdering av den finsk-russiske konflikt, men ut fra en umiddelbar medfølelse med et folk som var tvunget til å forsvare sin jord mot et militært overlegen stormakt.

Finnene mistet ikke sin frihet og sikkerhet etter vinterkrigen 39/40, men de mistet 1/4 av sitt akerbruksareal som innbefattet 1/5 av Finnlands befolkning. Dette var dog relativt lette fredsvilkår etter en tapt krig som kanskje kunne vært unngått hvis finnene hadde vist litt mer forståelse for den europeiske situasjon og litt mindre mistenksomhet overfor russerne. Men moralsk forsvarlig vil aldri det russiske angrep på Finland kunne synes, og dersom Finland ikke hadde inngått sin allianse med Tyskland, men stilt seg på samme linje som det øvrige Norden overfor nazismen, hadde finnene ganske sikkert kunnet regne med forbedrede forhold for seg etter de alliertes seir, og under enhver omstendighet beholdt en good-will stor nok til å sikre dem mot eventuelle økonomiske og materielle vansker.

Men med alliansen med Tyskland i 1941 snudde Finland ryggen til Norden og for så vidt til alle demokratiske nasjoner i verden. I virkeligheten kjempet Finland fra dette øyeblikk ikke engang for sin egen frihet, for en

TYSK seir i Europa ville gi Finland likevel valget å stå ved Tysklands side, kan vel neppe bare sees i en knekket nasjonalistisk blikke. Det kan synes som om det er sterke drag i det finske folks karakter som er fremmede for oss, og som har ført Finnland inn i en stilling hvor vi ikke kan føle sympati.

I 1941 rykket finnene inn over russisk territorium og besatte Østkarelen inntil elva Svir som forbinder Ladoga og Onega. (Dessuten erobret de tilbake fins Karelen). Og i besittelse av russisk territorium -- et areal som var langt større enn det finske areal russerne besatte etter vinterkrigen -- var det at finnene i vår førte fredsforhandlinger med Russland. Finland gikk inn i krigen på Tysklands side med den faste overbevisning at Tyskland ville vinne krigen. President Ryti gav uttrykk for dette i sin "åpningstale" 25. juli 1941 hvor han uttalte at på Tysklands side ville Finnlands seir være sikker.

Tanner, som er finansminister og leder for det sosialdemokratiske parti og hvis innflytelse synes å ha preget Finnlands politikk gjennom disse skjebnessvangre år, kjempet til å begynne med bare for å gjenerobre de tidligere tapte finske områder. Men under finnenes fremgang fremholdt Tanner at "man skulle ta igjen med renter", og riksdagens "talsmann" Hakilla erklarte i en tale 20. juli 1941 at "rolig og helt realpolitisk former vi nå av det livsrum som av naturen er vårt, et land som er større enn vårt tidligere, men som tilhører bare oss". Tanner uttalte 30. juli samme år: "Om nye områder forenes med vårt land, får ikke de enkelte profitte på det. De tilhører staten" 9. sept. 1941 talte Tanner i radioen til det finske folk og hevdet at bolsjevismen helt måtte tilintetgjøres for Finland kunne tenke på fred. Regjeringen gikk på dette tidspunkt inn for anti-fredspropaganda, etterom Russland på forskjellig vis hadde latt forstå at det var villig til fred på basis av 1939 grensene. Avis etter avis fulgte villig informasjonsverkes paroler og gav i sine artikler uttrykk for sin avsky for "det skitne spillet" som ikke angikk Finland. Propagandaen for det "storfinske" syn sorterte under regjeringen som stolte blindt på at Tyskland ville vinne krigen. Tanner erklarte at USA ikke kom til å delta i krigen og dessuten "råder det ingen tvil om at Sovjetunionen kommer til å tape krigen. En med Russland inngått fred skulle derfor være betydningsløs." Tanner gav i den siterte tale også uttrykk for sin glede "over å leve i en verden hvor store og edle oppgaver ventet".

De anglosaksiske advarsler og Englands krigserklæring betydde forståelig nok mindre enn intet. England var dødsdømt og finnenes erobring av de russiske byer Aanislinna og Karhumäki et par dager etter Englands krigserklæring syntes åpenbart mer betydningsfull enn Englands brudd.

President Svinhufvud etterlot seg et testament til det finske folk da han døde. Skrivelsen, som er datert 20 sept. 1943, behandler problemet om en tryk grense mot øst. Svinhufvud er for sin del overbevist om at Russlands undergang kommer til å gi Finland mulighet for å flytte sine grenser tilstrekkelig langt østover, og det vilde da være helt meningsløst å oppgi det viktige Karelen. Og det kunne ikke bli spørsmål om at Finland skulle utsette seg for skammen å overgi sin våpenbror da jo "en tysk seir er like viktig for Finland som for tyskerne selv." De argumenter Svinhufvud drar frem for at finnene skal fortsette krigen med det hovedmål å innlemme Østkarelen og Ingermannsland i Finland, er de samme som den finske statsledelse har benyttet til propaganda i de brosjyrer og artikler som blir utgitt gjennom Finnlands informasjonsverk. De nye grenser skulle være strategisk sterke og ved år russerne ble helt fortrent fra Finskebukta skulle Østersjøen bli en helt igjen- nem fredlig sjø. Med Kola-halvøya på finske hender skulle videre russernes fremtreden mot Atlanterhavet umuliggjøres. Den eventuelle innvending at en erobring av Østkarelen og Ingermannsland skulle vekke Russlands uvilje og derfor bli en fremtidig fare hvis Russland blir sterkt igjen, avfordiger Svinhufvud med at hele det nåværende Finland etter russisk synspunkt bør innlemmes i Sovjetunionen og at derfor en bit mer eller mindre av Russland i finske hender ikke spiller noen rolle. De tanker Svinhufvud her har gitt uttrykk for er i virkeligheten det finsktalende høyres felles eiendom, og de har gjennomsyret ikke bare informasjonsverket, men i stor utstrekning også armeen. De finske aviser har hele tiden malt situasjonen lysod, selv etter russlands store seir i høst og vinter og under trusselen av alliert invasjon i vest. Regjeringen selv har nok lenge vært klar over situasjonens alvor,

men med Tanner i spissen har den gått inn for en "vente og se"-politikk som har gjort at alle Russlands mer eller mindre direkte fredstilbud er blitt avslått. Etter Finnlands avslag på fredstilbudene i mars, kan det synes som om Finland regner det som en fordel dersom fredsforhandlingene mellom Russland og Finland blir ført sammen med de andre store fredsoppgjør etter krigen. Finnene synes å regne med en sympati fra vestmaktene som ikke skulle ha fått gjort seg gjeldende under forhandlingene med Russland alene. Tanner uttalte i ethvert fall ved påsketider i år at fredsforslagene var avslått fordi man burde vente til de vestallierte ved en invasjon var blitt så sterke at de kunne hovde sitt syn uavhengig av Stalin. Den finske regjering synes således ikke å legge særlig brett på at de russiske betingelser var godkjent av vestmaktene før de ble forelagt Finland. At den finske regjering kan føre en slik virkelighetsfjern politikk med så skjebnessvangre følger for landet, skyldes i første rekke at det finske folk i stor utstrekning er blitt holdt utvitende om de faktiske forhold gjennom en sterk propaganda og streng sensur.

Den finske sensur har ikke bare vært rettet mot omverdenen. Ifølge utenlandske journalister er den innenlandske sensur ennå meget sterkere og forårsaker at selv riksdagsmennene er og har vært dårlig informert. Riksdagen er ofte i all hast blitt underrettet av regjeringen om viktige spørsmål for landet og har måttet ta stilling til dem uten å få tid til å overveie situasjonen og uten å kunne sondere folkestemningen. Høyrepressen har stadig malt krigssituasjonen lysere og like inn i denne siste tid kommet med uttalelser som får en til å tro at en drømmer. I de to finske aviser Suomen Socialdemokratii og Arbetarbladet har mer fredsvennlige artikler forekommet. Artiklene har fremkommet som ledere og berodt på chefredaktørenes personlige klarsyn og modige innstilling. Atos Virtanen, chefredaktør i Arbetarbladet og sosialdemokratisk riksdagsmann, ble p.g.a. sin uredde og framsynte opposisjonelle innstilling tvunget til å forlate chefredaktørstillingen.

For ikke lenge siden ble Svenska Pressen inndradd av den finske sensur. Den var for tydelig nordisk orientert og antitysk og bragte en del stoff om de faktiske forhold i Norge og Danmark f. eks. Sensuren i den finske presse har forårsaket at det for kort tid siden begynte å utkomme en hemmelig avis i Helsinki. Den heter "Information" og er et stensilert skrift på 4-6 sider. Det er ikke kommunistisk. De innledende linjer i det første nummer av skriftet gir bakgrunnen: "Censuren hindrer oss i å se sannheten. Man tillater ingen sund diskusjon om utenrikspolitikken. Tyskland utøver et sterkt trykk på Finland og folket blir villedt gjennom falske forespeilinger og sensurens hårdhendte inngripen." Den finske sensur og propaganda var svært virksom under de finsk-russiske forhandlinger tidlig i år, og bærer nok en vesentlig del av skylden for at en virkelig finsk folkeopinion ikke gjorde seg gjellende. Fredsaktivistenes syn slapp ikke gjennom sensuren, mens den høyre- og agrarinnstilte presse til gjengjeld slo desto hårdere på sin "storfinske" tromme.

Det er mulig at også en annen faktor spiller inn og bidrar til å holde Finland med i krigen. Denne faktor er den finske hær. Særlig blandt de yngre offiserer gjør den "storfinske" tankegang seg sterkt gjellende, og regjeringen kan ikke være sikker på at disse offiserer vil adlyde ordre om å legge ned våpnene og trekke seg tilbake fra sine militære posisjoner på Karelen. Her synes dog Mannerheim å ha sett sin betydeligste oppgave. Han deltar ikke aktivt i den politiske konflikt med Russland, men søker å opprettholde sin autoritet og samle innflytelse over den finske hær. Uten han ville et finsk militærkupp være sannsynlig dersom regjeringen hadde gått med på de russiske betingelser.

Ved den nye russiske offensiv - som i løpet av 10 dager har ført til Viborgs fall - synes Finnlands militære stilling håpløs. Mannerheim har sikkert erkjent dette, og det forlyder at han allerede arbeider bak kulisserne for å få dannet en regjering som kan gjenoppta fredsforhandlingene. I så tilfelle er det sannsynlig at Tanner og Linkomies går av. Vestmaktene taler nå også et utvetydig språk til Finland. USA har utvist den finske minister med legasjonen. Dette synes å være en slags diplomatisk mellomform idet et åpent brudd med Finland kanskje ville virke uheldig på det ihvertfall tidligere så pro-finske amerikanske folk. - Enten fremtvinges nå en fredlig løsning av den finsk-russiske konflikt, eller det skjer en revolusjon fra høyre støttet av den tyske krigsmakt, såfremt ikke Mannerheim med sin sterke stilling hindrer

UKEN SOM GIKK (22. - 28. juni)

mot avgjørelsen. I en tale under de alliertes store foretagende mot Nord-Afrika 1942-43 sa Churchill at dette ikke var begynnelsen til slutten, men slutten på begynnelsen. Om det som nå foregår på de europeiske krigsskueplasser, ville han kunne bruke uttrykket at det er "the beginning of the end". Han har ikke direkte brukt disse ord, men uttalte seg i en tale for 14 dager siden for så vidt enda mer optimistisk, idet han sa at vi kanskje allerede i løpet av sommermånedene ville kunne se slutten på krigen. Og enten det nå blir 2 eller 4 eller noen flere måneder, er vi utvilsomt inne i krigens sluttfase i den forstand at selve stormen på "festningen Europa" er innledet og man kan ikke imåte se noen større pause i kamphandlingene før Tysklands militære makt er definitivt knakket.

Trefront-krigen mot de tyske posisjoner er allerede et faktum, og hva som er vel så viktig: angrepene fra øst, vest og syd er tydeligvis intimt samordnet som ledd i en virkelig koalisjons-strategi. Hovedpresset vil stadig tilta i styrke fra øst og vest, mens operasjonene i Italia truer den tyske sørflanke fra Sørfrankrike til Balkan og den strategiske bombing i sentrum lammer stadig nye ledd i den tyske krigsproduksjon. Dertil kommer risikoen for indre reisinger og partisan-krig i de besatte land og den konstante fare for nye invasjon som binder betydelige tyske stridskrefter langs den enormt lange front de har å forsvare og som gjør deres fordel av å kunne operere på de indre linjer illusorisk; de kan ikke lenger raskt kaste sine reserver fra den ene front til den annen for å oppnå temporær overlegenhet og suksessive avgjørelser; dertil kommer at det område de holder er for vidstrakt og deres kommunikasjoner for utsatt for det allierte flys angrep.

Etter at den tyske overledelse tydeligvis alt har oppgitt å holde Italia, er dens vanskelige strategiske valg: vest eller øst? Da de sentrale strategiske reserver tydeligvis er alt annet enn tilstrekkelige i krigens nåværende fase, er ledelsen i et fryktelig dilemma når det gjelder å avveie de to hovedfronters behov mot hverandre og disponere styrkene deretter. Den strategi propagandaen har lansert skulle ta sikte på først å knuse vestmaktens invasjonstyrker og så vende seg mot øst. Men for det første ser det ut til at støtet mot Frankrike har en slik tyngde at mulighetene for å kaste angelsakserne på sjøen igjen har er mer enn problematiske, og for det annet later det til at den russiske innsats i sommer får en slik styrke at selv en midlertidig svekkelse av forsvaret i øst kan få skjebnessvangre følger. Tiden for det "elastiske forsvar" i øst under utnyttelse av det veldige russiske "rom" er forbi; fienden står nå så nær den "europeiske" festnings kjerneområder at de tyske stillinger har en meget begrenset strategisk dybde. Gjennombrudd i øst nå kan få avgjørende konsekvenser, militært, krigsøkonomisk og psykologisk, enten det finner sted mot det østtyske riksområde eller mot den hovedhjørnestein i det tyske produksjonssystem som heter Sørøsteuropa.

Det later i øyeblikket til at den tyske overledelse har valgt å innta en avventende holdning, å spare mest mulig på sine stridskrefter og vinne tid, i det håp at politiske eller militære faktorer skal dukke opp som kan vende utviklingen til Tysklands fordel eller iallfall skape et grunnlag for en kompromissfred. Det er et fåfengt håp, og en slik strategi innebærer den alvorligste risiko fra tysk synspunkt idet man oversitter chansene til å fremtvinge avgjørelser i de gunstige øyeblikk, mens stridskrefter og posisjoner sauldrer opp. Det er karakteristisk for situasjonens alvor at tyskernes tap på alle fronter siden offensiven begynte i Italia i mai, er oppe i 200 000 mann + store mengder materiell. Det er også et memento at på samme dag falt Cherbourg og Vitebsk, to hovedbastioner i det tyske forsvarssystem i vest og øst, begge bare 1200 km. fra Berlin.

Vestfronten. Ved siden av den vellykte landgang er erobringen av Cherbourg den viktigste begivenhet på invasjonfronten. Etter at de amerikanske styrker hadde isolert festningen ved sin kile tvers over Cotentin-halvøya, svinget de mot nord i et frontalt stormløp mot byen som var i deres hender den

26. juni, etter bare 3-4 dagers kamper i selve fortifikasjonsbeltet og mindre enn 3 uker etter landgangen i Normandie. Dermed er en førsteklases havn, Frankrikes nest største, i de alliertes hender. Resultatet vitner på overbevisende måte om den slagkraft vestmaktens styrker nå har og som hviler både på taktisk dyktighet hos troppene, en fullverdig ledelse og en overveldende materiell overlegenhet. Videre betyr det at den annen hovedfase i invasjonen nå er lykkelig avsluttet og at tyskernes håp om å kunne kaste vestmaktene på sjøen igjen er definitivt knust; nå er en virkelig vestfront opprettet og vil i fremtiden være en avgjørende faktor i krigføringen. Dertil kommer at besiddelsen av en ordentlig havn vil frigjøre en betydelig mengde tonnasje, særlig spesialbygde landingsfartøyer, lektere i.v. som dermed er disponible for andre foretagender; i den forbindelse er det også viktig at de amerikanske og andre oversjøiske tilførsler heretter vil kunne dirigeres direkte til en havn bak fronten, slik at man slipper den meget tid- og tonnasje-kravende omlasting i England. Dessuten vil de øyensynlig meget slagkraftige amerikanske forband som tok byen, snart kunne omgrupperes og kastes inn i offensiven mot sør, øst og vest ved foten av bruodet.

Viktigst er imidlertid erobringen av Cherbourg fordi den gir de allierte det operative grunnlag for foretagender i langt større målestokk enn før mot de tyske hovedstyrker i Frankrike. Til tross for den beundringsverdige måte hvorpå de allierte har løst problemet med landsetning av tropper og tildels meget tungt materiell på en kyst uten havner, vil naturligvis en beskyttet dyp havn som Cherbourg ha en ganske anderledes stor kapasitet som forsyningsbasis, og tilførselene vil bli helt uavhengig av vær og vind. Bare den ytre red, som er beskyttet av en 3,5 km. lang granitt-molo, gir plass for 100 store lasteskip, og havnen har normalt en lossekapasitet på 30 000 tonn i døgnet. Tyskerne har naturligvis foretatt demoleringsarbeider i havneområdet, men for det første er det klart at de ikke i løpet av noen få dager har kunnet ødelegge effektivt kilometerlange kaianlegg av granitt, og for det annet har de allierte allerede for et år siden truffet omfattende forberedelser til å sette i stand denne havn, i hvilken forfatning den enn befant seg. Opprydningsmannskapene er allerede i arbeid, og ferdig reservemateriell strømmer over Kanalen. Erfaringene fra kampene i Middelhavet viser også at selv meget ødelagte havner kan settes i brukbar stand i løpet av forbausende kort tid, og ikke minst vil dette gjelde en havn av Cherbourgs størrelse og naturlige beskaffenhet, selvom det kan ta noen tid å få dokkportene til de indre bassenger i orden, er den ytre red med sine innløp (1 og 2,5 km. brede) så og si umiddelbart anvendelig. Strategisk sett har også Cherbourg en ypperlig beliggenhet ytterst på den smale Cotentin-halvøya som er lett å forsvare og som i betraktning av de alliertes overlegenhet til sjøss har en fullkommen flankesikring.

Mens stormen av Cherbourg pågikk, var de engelske styrker innviklet i et heftig panserslag i Tilly-Caen-området som bandt de tyskereserver og ga amerikanerne i nord uhindret bevegelsesfrihet, og umiddelbart etterat avgjørelsen ved Cherbourg var falt, satte en kraftig offensiv inn her nede, med et 10 km. dypt innbrudd i de tyske linjer som resultat. Det kan være det første ledd i vestmaktens utvidede operasjoner fra bruodet, og det er mulig de i den første tid vil legge hovedvekten på framstøt i vifteform herfra, med det mål for øye å ta en større del av den tyske Atlanterhavsvoll fra ryggen. Det avhenger av i hvilken takt de kan pumpe materiell og forsterkninger inn i bruodet og av hvor raskt de kan utvide sitt område og skaffe seg plass til utvikling av sine styrker. Nye landganger er naturligvis alltid forbundet med et visst, ukjent risiko-moment, og allerede muligheten av at de når som helst kan komme, binder store tyske styrker. Skal opprettelsen av nye bruoder skje i intima operativ tilknytning til kampene i Normandie, er det naturlig å tenke på enten Dieppe-området (med en omfatning av Le Havre) eller på Bretagnes sørkyst, hvor landingsmulighetene er gode, hvor det fins havner av betydelig kapasitet (f. eks. St. Nazaire og Lorient, i en senere fase Brest), hvor tyskerne har meget lange og utsatte sambandslinjer bakover osv. Ellers er naturligvis en invasjon av den franske sørkyst fra Middelhavsbase en nærliggende mulighet, et foretagende som på en meget effektiv måte vil spre de tyske styrker og bety en ytterligere belastning av sambandslinjene.

I det hele tatt vil kampen om kommunikasjonene komme til å spille en ves-

entlig rolle i slaget om Frankrike, og her har de allierte en klar overlegenhet allerede i starten idet de behersker sjøveiene og i langt høyere grad enn tyskerne kan forlate seg på den raske og smidige motoriserte transport; fienden er først og fremst henvist til jernbanene, som har langt mindre kapasitet enn sjøtransporten og som er et stivere system, langt mer utsatt for angrep fra det sterke allierte flyvåpen enn motorisert transport er det.

Som den tyske overledelse er også ledelsen for forsvaret av Frankrike i et dilemma: skal man forsøke å rette et knusende slag mot invasjonstroppene med innsats av så store reservestyrker at man alvorlige blotter andre mulige invasjonsområder og gir partisanene i det indre friere spill - eller skal man stille seg avventende og økonomisere med reserver og besetlestropper, med den følge at vestmaktene i mellomtiden konsoliderer sin stilling? Det later til at Rommel-Rundstedt har valgt en mellomvei: en seig defensiv for å innkapsle bruodet ved innsetning av anslagsvis 15 av de tilgjengelige ca 50 divisjoner. Resultatet er at konsolideringsprosessen på alliert side ikke i nevne verdig grad har kunnet hindres, og at taket på de mest truede partisan-områder, i sørøst, har måttet løses. Og i mellomtiden males de tyske styrker i stykker i materialslagene: inntil 26. juni var de tyske tap i Frankrike ca. 75 000 mann, herav 32 000 fanger. En rekke generaler er allerede falt, og blandt de fangne er von Schlieben og admiral Hennecke i Cherbourg som truet sine tropper med skytning hvis de ikke kjempet til siste mann!

På østfronten satte den russiske offensiv inn den 22. juni, på treårsdagen for det tyske angrep på Russland. Her som når det gjaldt Finnland kom valget av støtretning som noe av en overraskelse: Hviterussland med den meget sterke tyske befestningslinje fra Vitebsk til Sjlobin, som russerne i vinter forgjeves løp storm mot i måneder. I løpet av tre dager slo russerne nå 7 store bresjer i den tyske front og forvandlet "Vaterland"-linjen til en rekke isolerte festningsøyer som blir stormet ett for ett. Vitebsk og Sjlobin falt den 26. juni, Orsja dagen etter, Mogilev den 28. juni og Bobruisk med 5 tyske divisjoner er utflankert. Kampene var meget blodige; ved Vitebsk alene falt 20 000 tyskere og 10 000 ble tatt til fange, dermed var 5 tyske divisjoner satt ut av spillet med ett slag, som mesteparten av 4 ble det ved Cherbourg.

Russernes innsats over den nesten 400 km. lange front har som man kan skjønne en overveldende styrke. Tyskernes befestninger i dette avsnitt var meget omfattende, men ble formelig sopt overende med sine sterke garnisoner i en håndvending. Når tyskerne fremdeles fastholder at dette ikke er hovedangrepet, men at oppmarsjen har et langt større omfang lenger sør (Lwow-avsnittet og den rumenske front), får man et begrep om russernes slagkraft i øyeblikket både når det gjelder mannskap og materiell og om de støt som senere i sommer vil bli rettet mot den tyske østfront. Sammenbruddet av den første, sterke tyske linje er allerede fullstendig, og mange imøteser en utvikling på den hviterussiske front som svarer til den i Ukraina i våres. Gjennombruddet i Vitebsk-Sjlobin-avsnittet betyr at låsen for Dvina-linjen er sprunget og at veien til randstatene og Generalguvernementet ligger mer eller mindre åpen.

Russernes neste operative mål er tydeligvis Minsk, tyskernes viktigste gjenværende basis på gammelt russisk område. Man kan allerede skjelve de konvergerende framstøt mot denne by fra Vitebsk-Orsja-avsnittet, fra Mogilev og fra Sjlobin over Bobruisk. En nærliggende operativ mulighet er også et russisk framstøt fra Vitebsk over Polotsk og Daugavpils (Dunaburg) mot Riga, et foretagende som kan bli en alvorlig trussel mot de tyske stillinger i Estland. Ser man på situasjonen i en større sammenheng, synes man også å kunne skjelve russiske planer om en storstilet omfatningsbevegelse nord og sør for Pripjetsumpene, over Minsk og over Kowel-Tarnopol. I begge avsnitt kan russerne støtte sin sørlige, henholdsvis nordlige, flanke på sumpene, og kan de bryte igjennom til Østpolen, vil tyskerne få en langt mer troppekrevende front enn de hittil har hatt samtidig som russerne får bevegelsesfrihet for sine overlegne infanteri- og panserstyrker. Tyskerne kan naturligvis oppnå en frontforkortning ved å falle tilbake på Riga-linjen eller kanskje endog på Königsberg; men det vil si at de gir russerne adgang til Balticum og dermed til Østersjøen. Og velger de å trekke tropper nordover, risikerer de et russisk innbrudd til de ungarske sletter som vil sette søravsnittets etappevesen i den alvorligste fare eller et gjennombrudd mot de vitale forsyningsbaser på Balkan.

Her som overalt ellers står tyskerne overfor et dilemma som i det lange løp vil vise seg uløselig.

Også mot denne bakgrunn må man si at Finland har valgt det slettest mulige tidspunkt for å erklære sitt "skjebnesfellesskap" med Tyskland. Løfter om tysk hjelp i forbindelse med trussler om tysk kupp har drevet den finske ledelsen bort fra forhandlingstankene; den vil fortsette krigen til det siste, til tross for at den militære situasjon må ansees som håpløs. Forsvaret på det Karelske Nes er knust, Svir-fronten er brutt sammen og stillingene på Maaselkaneset svikter. I stedet for å støte videre fram mot Sørfinland har russerne fra Viborg-avsnittet svinget mot nordøst, en operasjon som, sammenholdt med utviklingen på nesene, tydeligvis tar sikte på en omfattning og tilintetgjørelse av den betydelige del av den finske hær som står i Karelen. I virkeligheten har den finske politikk lidt fullkommen skipbrudd; utviklingen har knust illusjonene om at de strategiske grenser på russisk område var noen militær sikring om at russerne ikke skulle innlede noen offensiv mot Finland, om at vestmaktene skulle gripe inn til Finlands fordel, om at tyskerne i en fart skulle knuse invasjonen i vest og deretter med hele sin styrke vende seg mot Russland og knekke det. Det vil gå samme vei med illusjonen om en effektiv tysk militær støtte nå. Den linje den finske ledelse har valgt, er desperasjonens. Man spiller på banque med hele nasjonens eksistens, og risikerer i tillegg til det militære sammenbrudd å få borgerkrig. Det sies at regjeringen har handlet uten å rådføre seg med riksdagen, men hvis riksdagen finner seg i det, må det i sannhet være galt fatt med det finske demokrati. I alle tilfeller åpner proklamasjonen om "skjebnesfellesskap" med Tyskland de dystreste perspektiver.

Luftoffensiven har i første rekke vært rettet mot den tyske oljeindustri (foruten naturligvis mot sambandslinjene i Frankrike). De mange ukers intensive bombing av de tyske oljesentra kan ikke unngå å få følger for de tyske tropers rørlighet under sommerens operasjoner, og det tales allerede om en bensin-krise som kan bli akutt i løpet av 6 ukers tid. Drastiske nedskjæringer av industriens behov er på tale, noe som i neste omgang blir katastrofalt for selve krigføringen.

Det amerikanske flyvåpen felte i 1943 300 000 tonn bomber; i 1944 regner man med å felle 700 000 tonn!

I Stillehavet fortsetter den amerikanske offensiv på Saipan tilfredsstillende, og den japanske flåte våget ikke å ta opp kampen med den amerikanske øst for Filippinene, men vek unna. Under fly- og flåteangrepene mot Marianene og Bonin-øyene mistet japanerne 747 fly og 30 skip. Det meldes at amerikanerne nå har bortimot 100 hangarskip i Stillehavet, og med letthet gjennomfører 1000 fly-raider av hangarskipsbaserte fly.

I Italia fortsetter den allierte framgang. På vestkysten er Follonica og Piombino inntatt og passert, på midtfronten Chiusi.

En rekke meldinger er kommet om den norske flåtens og det norske flyvåpnets innsats under invasjonsoperasjonene på Normandie-kysten - meldinger som taler sitt tydelige språk om den kampbegeistring og energi våre gutter der ute er besjelet av under frigjøringskampen. - En betydelig del av den norske orlogsflåten, deriblandt hypermoderne jagere av "Sigurd" og "Hunt"-klassene, deltar i operasjonene i Kanalen. Det samme gjelder en lang rekke handelsfartøyer.

Det økonomiske oppgjør med Tyskland.

Fra det engelske tidsskrift The Economist for 27. mai 1944 har vi hentet følgende artikkel, som vi dog har tillatt oss å forkorte noe:

Det er vanskelig for land som ikke har vært okkupert, å forestille seg den ødeleggelse og det økonomiske kaos som den tyske krigsmaskin har forårsaket i de stater den har mei et ned. Russland er det beste eksempel på hva denne krig har bragt med seg av lidelser og ofre og tap, men andre europeiske stater kan bli utsatt for like meget før freden kommer. Det er ikke overraskende at disse staters stilling til etterkrigsproblemene er dominert av to ønsker - den hurtigst mulige gjenoppbygging av deres knuste økonomi og en hard avstraffelse av den tyske angripersnasjon.

Disse to ønsker blir av og til blandet sammen. Tyskerne er ansvarlige for skaden, sier man, derfor skal tyskerne gjøre skaden god igjen. Erfaringene fra forrige krig har gjort nasjonene meget forsiktige når det gjelder finansielle erstatninger. Isteden er rent fysiske erstatninger kommet på tale. Den tanke har vært framkastet at Tysklands økonomiske bygning skal brytes ned, landets fabrikker nedlegges og maskinene sendes til de allierte for å gjenopprette ødeleggelsen av deres industri. Russerne har offisielt diskutert og visstnok også framlagt forslag om at en meget stor del av Tysklands voksne menn skal mobiliseres til arbeid i de områder de har ødelagt. - Disse forslag er ikke eksakt utformet, men deres tendens er tydelig; det er derfor viktig å gjøre det klart at erstatning og straff ikke er det samme. Tysklands ofre har et sterkt ønske om at rettferdigheten skjer fyllestog at straffen blir iverksatt, men alminnelige menn og kvinner ønsker ennå sterkere å få nok brød å spise, å få tak over hodet og at ordnete forhold blir gjenopprettet i arbeidsliv og handel. Når den første seiersrus er gått over, vil ønsket om en hurtig forbedring av levestandarden etc. være mer utbredt enn ønsket om hevn og straff. Og det ville være en politisk uærlighet å la den økonomiske avstraffelse av Tyskland inngå som en del av de alliertes rekonstruksjonsplaner, når de erfarne politikere og økonomer vet at de fleste former for økonomisk straff utsetter gjenopprettelsen av et normalt økonomisk liv.

Sett at tyskerne ble satt til å arbeide i Frankrike, Norge eller Sibir, og at den tyske industri ble brutt ned og transportert til andre land. Det ville bety at 70 mill. mennesker i hjertet av Europa ble dømt til en så lav levestandard at de ikke kunne yte noe bidrag til gjenoppbyggingen av Europa, hverken som selgere eller kjøpere. Dette betyr så meget mer fordi tyskerne rent arbeidsmessig er et av de dyktigste folk i verden. Hvis Tysklands produktive maskin blir trukket tilbake fra produksjonen, vil det få veldige konsekvenser, særlig for landets naboer. Dertil kommer at tvangsarbeid er den mest uproduktive form for arbeid, og å overføre utslitte anlegg kan bare ha noen hensikt som nødsforanstaltning, hvis det ikke fins noen annen måte å gjenopprette de alliertes tap på. Det er heller ikke mulig å skille de økonomiske virkninger av en uheldig erstatningspolitikk fra dens politiske følger. Det er ikke sannsynlig at en nasjon på 70 mill. mennesker, som blir fratatt alle livsmuligheter, kommer til å nå fram til noen politisk stabilitet. Den omtalte framgangs-måte var likevel kanskje tenkelig som del av en plan om total og detaljert alliert kontroll med Tyskland, en kontroll som skulle være en eller to generasjoner. Det kan være at De Forente Nasjoner er villige til å gå inn for en slik plan. Men hele deres historie tyder på at de ikke er det. Det er det gamle problem om å stikke ut en politikk som er praktisk holdbar ikke bare i seirens time, men også 15 år etterpå.

Et forslag om en realistisk behandling av erstatningsspørsmålene, er ikke et forslag om å spare Tyskland. Det er ganske enkelt et forsøk på å holde erstatning og straff ut fra hverandre for å hindre at det blir foretatt straffeksjoner mot Tyskland som ødelegger alt håp om en hurtig økonomisk bedring for de allierte. De hjemsoekte nasjoner må få hjelp til å bygge opp sitt økonomiske system igjen, men det må være virkelig hjelp, ikke illusorisk hjelp fra tvangsarbeidere. Det må være mulig for en bestemt periode, f.eks. 5 eller 10 år, å gi særlig gunstige handelsbetingelser til Hitlers hovedofre. Handelsavtaler kunne inneholde "mest ødelagte nasjons" klausuler: De bidrag man kan få fra Tyskland, vil være meget større hvis tyskerne får lov til å fortsette å drive industri. De allierte kunne f. eks. gå inn for å holde det tyske folk på årets nåværende levestandard i en 3- eller 5-års periode og bruke det overskudd som nå går til rustninger til kapitalgjenstander til de forarmede nasjoner. Russland ville få meget mer ut av leveransene av masseproduserte maskiner, traktorer, biler etc. fra tyske etterkrigsfabrikker enn av tyske arbeidere i Russland.

Når man tenker gjennom skadeserstatningsspørsmålene, må man bruke logikk og realisme. Det er ingen grunn til å utelate følelse og krav om rettferd. Man kan ikke utelate disse to faktorer. Det tyske folk har større skyld enn noe annet land i historien, og det ville føre til skjebenssvangre resultater å negligere det okkuperte Europas krav om rettferd. Men rettferd må parres med fornuft. Man må for det første huske på at alt forandrer seg med tiden. Det er tåpelig å diskutere rent generelt for eller mot en "streng" eller "mild"

fred. Å anta at de allierte nasjoner kan elske tyskerne som sine brødre dagen etterat krigen er slutt, er like absurd som å tro at demokratiene vil være villige til i ubegrenset tid å bære de tunge byrder m.h.t. politioppsyn og administrasjon som en streng fred vil føre med seg. Det er derfor heldig at freden blir hård i begynnelsen og mindre rigorøs etterhvert. Å la det tyske folk i en 5-års periode bare beholde 1/2 av hva det produserer og gi resten til tyskeres tidligere ofre er fornuftig. Å holde dem økonomisk nede for alltid er ikke fornuftig. De allierte regjeringer kan kreve erstatninger uten hensyn til det tyske folks velferd så lenge som de allierte nasjoners befolkninger ikke bryr seg om det tyske folks følelser, men ikke lengre.

For det annet vil det være dumt å straffe Tyskland økonomisk på en sånn måte at det fører med seg en økonomisk straff for de allierte selv. Det er vel og bra å overlate de allierte bestemmelsesretten over den rikdom Tyskland besitter. Men å flytte denne rikdom - denne realkapital - til andre land, vil i de fleste tilfeller være å ødelegge den.

For det tredje; siden hovedhensikten er å hindre at Tyskland begynner krig igjen - å gjøre tyskerne fattige er ikke et mål i seg selv - kan man trekke visse politiske konklusjoner av det anførte økonomiske syn. Det er en grense for den grad av forarmelse de allierte, etter de få første år, vil påføre tyskerne, ikke minst fordi enhver slik forarmelse krever politioppsyn m.m. Fordi det er slik, må vi for all del konsentrere vår energi om å gjennomføre avvapingen og bare sette iverk de økonomiske tvangsforanstaltninger som er absolutt nødvendige. Og fordi ingen fred kan være evig, hvis tyskerne har varige innvendinger å gjøre mot den, er det larest å begrense deres klagepunkter til slike som de kanskje kan forsone seg med. Det er en chance for at tyskerne vil slå seg til ro uten militær likestilling, hvis de ikke samtidig blir berøvet sine livsmuligheter. Men å kombinere økonomisk forarmelse med militær underlegenhet er å gjøre det tyske problem ubløselig for alltid.

Tylkesfær Aas på Hedmark

innkalte forloeden til møte på Kongsvinger. Noen gav etter for de voldsomme trussler som fulgte med innkallingen, andre ble hentet med makt og tatt med til møtet. De framtrøtte ble forelagt følgende skriv:

Til Hr. ....

Nedenstående spørsmål besvares med ja eller nei. Om ønskes kan ytterligere begrunnelse til belysning av Deres standpunkt anføres på baksiden av dette ark. Sødelen sendes eller leveres N.S. lagfører på stedet innen 3 dager etter mottagelsen. NB! Hvis dette undlates, eller De ikke besvarer spørsmålene vil De bli registrert som statsfiendtlig og må være forberedt på å bære følgene av denne holdning.

Etter fullmakt
R. Tallaug (sign.)

1. Var De enig i bolsjevikenes overfall på Finland vinteren 1939-40?
2. Ønsker De at Nord-Norge blir utlevert til Sovjettroppene?
3. Er De i tilfelle villig til å vise at De er motstander av bolsjevismen?
4. Hvis De skulde få valget mellom sovjetrussisk eller en tysk besettelse av Norge, hva vilde De så foretrekke: Tysk ..... - Russisk .....
5. Eller må De oppleve en sovjetrussisk besettelse for å kunne ta standpunkt til bolsjevismen.
6. Er De mot sabotasje?
7. Hvis De f.eks. får vite at det på stedet planlegges sabotasjehandling, vil De da melde fra til myndighetene?
8. Er De klar over at hvis det begås alvorlige sabotasjehandling her på stedet og de skyldige ikke blir grepet, så er det stor sannsynlighet for at en del statsfiendtlige norske borgere, som må ansees for moralsk ansvarlige for terrorhandlingene, vil bli skutt.

.....
Deres underskrift

Hjemmefrontledelsens parole er klar: Man går ikke på N.S. møter. Man nekter å uttale seg. N.S. vil vite å bruke eventuelle uttalelser!

Holland og Belgia - atter en gang krigsskueplasser?

Holland og Belgia er forberedt på invasjon, og enten denne kommer direkte eller indirekte via Frankrike eller Danmark, så synes det klart at disse land vil bli viktige krigsskueplasser. Tyskerne har tatt alle mulige forholdsregler både når det gjelder å utnytte disse lands naturlige forsvarsmuligheter, og når det gjelder å sikre seg mot den nederlandske og belgiske befolkning. I Holland vil de sette store deler av Nori- og Sydholland samt provinsene Zeeland og Friesland under vann ved et eventuelt invasjonforsøk. Ja, om det så bare skal være for å beskytte en flanke, skal det være tyskeres hensikt å slippe løs vannmassene utover Hollands jord og utover en befolkning som i disse områder utgjør næsten 3 millioner mennesker. Både fra Holland og Belgia er opptil 1/2 million arbeidere blitt sendt til Tyskland for å arbeide i den tyske industri og delvis gjennomførte planer går ut på å overføre alle menn i alderen 18-35 år til Tyskland for å sikre den tyske krigsmakt mot at disse kampdyktige menn skal falle tyskerne i ryggen under invasjonen. Ikke mindre enn 5 tusen hollandske studenter arbeider nå i industrien i Tyskland, etterat de nektet å skrive under på en lojalitetserklæring. Jødeforfølgelsene i de to land har ført til at mange jøder er sendt til Polen, fra Holland mellom ett og to hundre tusen mennesker. De fleste belgiske offiserer ble, i strid med avgitt løfter, sendt til fangeleire i Tyskland sammen med et stort antall soldater. En del av dem har flyktet og er nå ledere for de underjordiske militære organisasjoner. De hemmelige organisasjoner i Holland og Belgia har i det hele forberedt seg godt. De har i stor utstrekning våpen og venter bare på signalet.

Tyskeres forsøk på å nazifisere Holland og Belgia, som en forberedelse til å innlemme størstedelen av deres landområder i det stortyske rike, har vært like mislykket som f.eks. i Norge, og det på tross av at det kunne synes som om nazismen hadde flere strenger å spille på i disse land.

I Holland har det nasjonalsosialistiske parti bestått siden 1931. Det ble stiftet av den nye hollandske "leder" Anton A. Mussert. Forholdene lå forholdsvis gunstig an for Mussert både p.g.a. det hære naboskap med det nazistiske Tyskland og p.g.a. den store arbeidsløshet og sosiale uro i landet. Men partiet fikk aldri mer enn 6 representanter inn i riksdagen av dette 150 medlemmer. Etter det tyske overfallet på Holland trådte Mussert frem med krav om å få del i makten. Men først i desember 1942 nådde han sine drømmers mål: å bli anerkjent som Hollands "fører". De demokratiske partier var alt oppløst fordi "de var representanter for en foreldet tankegang uten indre bærekraft og derved hadde mistet størstedelen av sine tilhengere". Mussert ble dog aldri anerkjent som statsoverhode i Holland - som f. eks. Quisling i Norge - hvilket for en del kan skyldes at Holland ikke har vært tiltenkt en såpass selvstendig rolle som Norge innenfor rammen av det stortyske rike, men det har vel sin beste forklaring i det forhold at Mussert var for betydningsløs til å hevde seg i den stadige rivaliseringskamp innen partiets ledelse. Han har heller ikke oppnådd stort i sine "samtaler" med Hitler om Hollands skjebne. Det eneste han hittil har oppnådd er en forsikring om at Hitler ikke "skulle annektere Holland og at religionsfrihet og samvittighetsfrihet skulle respekteres". Men dessuten har han klart å samle alle hollendere. For alle partier står dronning Wilhelmina nå som det nasjonale symbol.

I Belgia fins det ingen Quisling som er landets "fører", men tyskerne har prøvd å benytte to nazistpartier. Tyskerne har søkt å utnytte motsetningsforholdet mellom de to belgiske folkeelementer flamlendere og valoner. De har appellert til flamlenderne som germanere og på alle måter søkt å gjøre tilslutningen til Tyskland så fristende som mulig. Vallonien ble derimot planlagt innlemmet i Frankrike som kompensasjon for de franske områder som skulle avstås til aksien. Som et første skritt i denne retning får man se den todeling som i 1941 ble foretatt mellom nazistpartiene i Belgia. Den flamske nasjonalforening under Staf de Clerops ledelse fikk monopol på Flandern, mens Degrelles rexistparti helt konsentrerte seg om Vallonien. Det skinn av komikk som i Belgia, liksom i de øvrige deler av Europa, hviler over nazismens plagiatorer, har gjort at man på nasjonalt hold neppe regner med disse partigrupper som noen alvorlig trussel. Men tyskerne syntes å ha en virkelig chance til samar-

... med belgiere på den tid overfallet fant sted. En virkelig sjenerøs holdning fra Tysklands side kunne kanskje hatt god virkning på bakgrunn av terrorveldet fra forrige verdenskrig. Den tyske militærkommandant i landet, general Falkenhausen gikk til å begynne med også inn for en slik linje ikke minst under inntrykket av kong Leopolds medgjørighet i kapitulasjonsøyeblikket. Men det gikk i Belgia som i Danmark, nasjonalfølelsen krevet brudd med tyskerne, selvom de oppførte seg aldri så korrekt. Og ved nærmere bekjentskap med de tyske nazimetoder tok det belgiske folk fullstendig avstand fra okkupantene. (Vel to år senere var tallet på arresterte belgiere kommet opp i 10 000.) Dette skjedde også under inntrykket av den innsats som stridende belgiere ytet for de alliertes sak, på de forskjellige krigsskueplasser, og den holdning som den belgiske regjering inntok under og etter flukten til England. Kong Leopold er blitt kritisert, både utenfor og innenfor sitt lands grenser, fordi han vaklet da situasjonen var mest kritisk for de allierte. Men han har under hele sitt fangenskap holdt stand overfor det nazistiske press. Det fortelles at da Leon Degrelle forsøkte å overtale kongen til å gjenoppta makten med en "nasjonal" minister ved sin side, reiste kongen seg midt under nazistlederens tale og erklærte: "Audiensen som er påtvunget meg, er slutt." Kong Leopold er nå ført til Tyskland som gissel.

Etter at regjeringen hadde måttet forlate landet, vedtok de belgiske kammerlov, som i regjeringens fravær la den administrative makt i generalsekretærens hender. Dette benyttet tyskerne som "legal" grunn for en infiltrasjon. I de viktige ministerier manøvrerte de inn sine egne folk, f. eks. på posten som generalsekretær i innenriksministeriet. Dette har igjen ført til sterk motstand fra dommerstanden, advokatene og borgermestrene. For å knekke denne motstand utstedte tyskerne i mars 1941 en forordning som senket pensjonsalderen fra 65 til 60 år. Dette betydde en kraftig utrensning av pålitelige folk som så ble erstattet med nazister. Men dermed skaptes den belgiske underjordiske bevegelse som med sabotasje søker å svekke den tyske krigsmakt og som står parat til å falle tyskerne i ryggen den dag ordren kommer.

Både Holland og Belgia har spilt betydningsfulle roller i den allierte krigsførsel. Holland bragte de allierte et tilskudd i handelstonnage på 480 skip d.v.s. ca. 2,250,000 tonn. Dessuten kjempet 39 enheter av den hollandske krigsmarine i europeiske farvann i den kritiske første tid av krigen. Idag består den hollandske krigsflåten av mer enn 60 enheter med en besetning på 700 mann. Flåten har gjort utmerkede innsatser ved landstigningene i Afrika, på Sicilia og Italia, liksom i Stillehavet under kampene mot japanerne. Belgisk Kongo erklærte like etter at Belgia hadde kapitulert at det aktet å fortsette kampen. Et ekspedisjonskorps ble sendt til Etiopia hvor det gjorde en bemerkelsesverdig innsats. I Kongo ble også belgiske flyvere utdannet, som senere innenfor R.A.F. var med på anfallene mot Festningen Europa. Også hollandske flyvere er blitt utdannet og opererer på de forskjellige deler av kontinentet. Og hollandske og belgiske landstyrker står parat i England for å slutte seg til invasjonstyrkene når de drar over Kanalen og inn i Holland og Belgia.

Amerikansk krigsinnsats.

Krigsminister Stimson oppgav forleden at USA nå har 3 657 000 mann på de forskjellige krigsskueplasser verden over (tallet skal i de kommende måneder økes til 5 mill. mann). Hele den amerikanske arme utgjør ca. 7,7 mill. mann. Av disse hører 2.350.000 mann til flyvåpnet og bare 1.500 000 til infanteriet. Man regner med at vel 1/2 av infanteristene - ca. 800.000 mann - befinner seg ved krigsskueplassene. Ca. 400.000 artillerister og panserfolk er ved frontene. Den amerikanske flåte har et personal på 3,2 mill. mann. Herav faller i allfall 700.000 på flåtens fly. Det amerikanske flyvåpens totalstyrker overstiger derfor 3 mill. mann.

Hvis man regner med alt - biler, våpen, klær etc. - trengs det en utrustning på 10 tonn for å få over en eneste amerikansk soldat til den europeiske front. For å kunne oppholde seg der, trenger soldaten en tilførsel på 24 kg. forråd av forskjellige slag om dagen. Under kamp behøver hver mann 1 tonn forråd om måneden.

UKENE SOM GIKK (30. juni - 12. juli)

Østfronten: Den russiske offensiv som nå har pågått i tre uker, har bragt slike resultater at man fristes til å snakke om tysk sammenbrudd på østfronten. Den russiske arme har i løpet av disse tre uker tilbakelagt 2/3 av veien fra Vitebsk til Königsberg med en fart på opptil 50 km. pr. dag og står bare 14 mil fra grensen til Østpreussen. De tyske garnisoner i de baltiske land er meget alvorlig truet og må enten ta seg ut sjeveien eller legge sin retrettvei over Finland hvor de i tilfelle risikerer å bli korket inne. Under enhver omstendighet ser det ut til at tyskerne ikke kan etablere noen "holdbar" forsvarslinje før Königsberg-Warschau-linjen og lengre syd langs elvene San og Wisla. Man må også fremdeles fastholde at russernes hovedstøt sannsynligvis vil trenge fram gjennom hjertet av Polen til Warschau. Bare ved et slikt angrep kan de fremadstormende armeer ha håp om å nå sitt egentlige mål: Tilintetgjørelsen av motstanderens hovedstyrker.

3. juli ble det meldt at de tyske tap etter offensivens begynnelse var løpt opp i 230 000 mann. Senere har ingen totaltall vært oppgitt, men det er betegnende at 32 tyske generaler er falt eller tatt til fange i øst siden 5. juni. Russerne har imidlertid tatt enormt med bytte og materiell, ikke minst fordi tyskerne har holdt fast ved sin "pinnsvinstilling"-strategi. De hadde håpet at disse garnisoner i ryggen på de fremadstormende armeer skulle oppholde angriperen. Men russerne har uanfektet stormet videre - et talende bevis på offensivens overveldende kraft. Dette tyske forsvarssystem henger også sammen med Hitlers prestisjestrategi som på en effektiv måte bidrar til å forkorte krigen.

Utviklingen har i korte trekk vært følgende: Omkring månedsskiftet ble Slutsk sør for Minsk erobret og russerne fortsatte vestover samtidig med at de satte igang en ny offensiv lengre syd langs Pripjet fra Mosyrområdet. De også Borissov n.v. for Minsk var falt den 3. juli, var grunnlaget skapt for en erobring av Minsk, som etter å være omgitt ved en knipetangsbevegelse, falt som en moden frukt 4. juli. Store tyske troppestyrker som ble innringet øst for byen ble den 12. juli meldt definitivt utslettet. Mens veien nå lå åpen for framstøt mot Vilna og Riga - og mot Dvinsk etter Polotsk's fall - støtte styrkene vest for Slutsk fram mot Baranovitsji og lengre sør ble Petrikov inntatt. Og nye byer falt til fote: 6. juli kom meldingen om at Molo-deczno og Smorgon på veien fra Minsk til Vilna var erobret, likeledes Rakov vest for Minsk og Turov i Pripjetdalføret. Samme dag meldte tyskerne at de hadde evakuert Kowel, det særlige støttepunkt i linjen Vilna-Lida (som snart var inntatt)-Kowel. Fra området nord for Kowel gjorde russerne et framstøt i retning Brest Litovsk og nådde elva Bug som denne byen ligger ved. Kampene i dette området er senere stilnet noe av, men man må gå ut fra at et av hovedstøtene vil komme her.

Baranovitsji ble meldt tatt 8. juli og Vilna og Dvinsk var snart i kampsonen. Alt den 9. juni var det gatekamper i Vilna og russerne skal ifølge de siste nyheter true Kowno (Kaunas). De har også avskåret veien fra Dvinsk til Kowno og trekker seg sammen om denne første by. Sørvest for Vilna sprer angriperne seg i vifteform mot Grodno og etter erobringen av Slonim vest for Baranovitsji er den røde hær på vei mot Volkovysk og Bialystok. Lengre sør har sovjettroppene rykket forbi Pinsk mens de i frontalangrepet står 11 km. fra byen; man må dog regne med at tyskerne snart vil trekke seg tilbake i dette området.

Trass disse knusende nederlag på østfronten synes tyskerne å betrakte vestfronten som det viktigste kampavsnitt. De har overført styrker fra øst til vest og derved svekket seg på den russiske front, bl.a. har mangelen på panservogner gjort seg følelig gjellende. Dette vil vise seg å bli katastrofalt for den tyske krigsmakt; men den besidder ikke lengre ressurser til å føre en effektivt trefrontskrig.

Også på finskefronten har russerne framgang på alle avsnitt, og som alt nevnt i forrige nr. av Kronikken kunne Finland vanskelig valgt noe sletttere tidspunkt til å knytte sin skjebne definitivt sammen med Tysklands. I og